



Верховний  
Суд

## АНАЛІЗ

судової практики Касаційного  
кримінального суду у складі  
Верховного Суду  
щодо перегляду кримінальних  
проваджень за нововиявленими  
обставинами

Рішення, внесені до ЄДРСР  
за 2018 рік – липень 2021 року

## ЗМІСТ

|  |          |
|--|----------|
| Перелік скорочень .....  | 8        |
| <b>1. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ ЯК ЕКСТРАОРДИНАРНИЙ ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....</b>  | <b>9</b> |
| 1.1. Право обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, на розгляд кримінального провадження в суді першої інстанції судом присяжних не виникає на стадії перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами.....   | 9        |
| 1.2. Якщо заява про перегляд за нововиявленими обставинами судового рішення, постановленого до набрання чинності КПК 2012 р., подана після набрання ним чинності, то такий перегляд здійснюється за правилами цього Кодексу .....  | 10       |
| 1.3. Перегляд вироку за нововиявленими або виключними обставинами, що був ухвалений за правилами КПК 1960 р. обласним судом як судом першої інстанції, повинен відбуватися у суді першої інстанції за місцем вчинення злочину. У цьому випадку апеляційний суд має визначити підсудність для розгляду заяви про перегляд рішення за нововиявленими чи виключними обставинами .....   | 12       |
| 1.4. Формулювання ч.2 ст.464 КПК, в якій передбачено, що суддя після надходження заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами вирішує питання про відкриття такого провадження, означає наявність у судді дискреційних повноважень вирішувати питання про відкриття чи про відмову у відкритті провадження за нововиявленими обставинами.....                   | 13       |
| 1.5. Якщо кримінальне провадження не переглядалося у касаційному порядку, то подана заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами не підлягає розгляду у касаційному суді.....   | 14       |
| 1.6. Відповідно до ч.1 ст.463 КПК заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який, на думку заявника, першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин. Звернення до касаційного суду із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами рішень нижчестоящих судів не передбачено ст. 463 КПК..... | 15       |
| 1.7. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин. Оскільки заявник звернувся із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами не до того суду, який,   |          |

|  |    |
|--|----|
| на його думку, першим допустив помилку внаслідок незнання про існування нововиявлених обставин, то така заява підлягає поверненню заявнику.....  | 16 |
| 1.8. Якщо у заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами ставиться питання про перегляд вироку апеляційного суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, у зв'язку з неправильною кваліфікацією дій особи, то обставини, на які заявник посилається, як на нововиявлені, можуть бути предметом дослідження лише суду першої інстанції.....  | 17 |
| 1.9. Якщо у заяві про перегляд обвинувального вироку за нововиявленими обставинами ставиться питання про перегляд вироку апеляційного суду у зв'язку з неправильною кваліфікацією дій особи, а також у зв'язку з постановленням вироку незаконним складом суду, то особа може звернутися з відповідною заявою протягом трьох місяців після того, як ця особа дізналася або могла дізнатися про ці обставини (ч. 1 ст. 461 КПК).....  | 18 |
| 1.10. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, подана поза межами строку для її подачі, передбаченого ст. 461 КПК, підлягає поверненню заявнику.....   | 19 |
| Відсутність у засудженого юридичної освіти та захисника під час судового провадження у Верховному Суді України не є поважними причинами для поновлення строку подачі заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. З огляду на системний аналіз норм процесуального закону (ч. 2 ст. 113, ч. 1 ст. 117 КПК) під поважними причинами як підставою для поновлення строку виконання процесуальних дій слід розуміти лише ті обставини, які були чи об'єктивно є непереборними, тобто не залежать від волевиявлення особи, пов'язані дійсно з істотними обставинами, перешкодами чи труднощами, що унеможливлювали чи ускладнили можливість своєчасного звернення до суду у визначений законом строк..... | 19 |
| 1.11. Якщо засуджений лише під час апеляційного перегляду ухвали місцевого суду про залишення без задоволення заяви про перегляд вироку місцевого суду за нововиявленими обставинами фактично повідомив про помилки, які, на його переконання, були допущені місцевим судом при постановленні вироку щодо нього, внаслідок незнання про існування обставин, які він вважає нововиявленими, то з огляду на імперативні приписи ст. 463 КПК такі доводи спочатку має розглянути місцевий суд, який ухвалив вирок, та надати їм належну правову оцінку.....   | 21 |
| 1.12. Процедура перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є відмінною від судового розгляду кримінального провадження по суті та не передбачає стадії судових дебатів і виступу засудженого з останнім словом у випадку відмови у задоволенні заяви.....  | 22 |

1.13. Ухвала про відкриття провадження за нововиявленими обставинами, яка в апеляційному порядку не переглядалася та не перешкоджає подальшому провадженню, не може бути предметом розгляду суду касаційної інстанції..... 23

1.14. Роль суду при перегляді судового рішення за нововиявленими обставинами зводиться лише до встановлення наявності таких обставин, оцінки їх з точки зору істотності для конкретної справи, їх дослідження та прийняття відповідного рішення. Суд не уповноважений збирати докази існування нововиявлених обставин, у тому числі шляхом давання відповідних судових доручень, лише на підставі припущення сторони кримінального провадження про існування таких обставин та доказів, що їх підтверджують..... 25

## **2. СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ОСКАРЖЕННЯ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ ..... 26**

2.1. Згідно з ч. 1 ст. 459 КПК перегляд за нововиявленими обставинами можливий лише щодо тих рішень, які набрали законної сили та яким завершено розгляд кримінального провадження, а тому ухвали слідчого судді, а також рішення суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал за цим правилом оскарженню не підлягають..... 26

Положення ч. 2 ст. 464 КПК слід розуміти як такі, що надають судді повноваження перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті..... 26

2.2. Нововиявлені обставини мають стосуватися лише вироку або судових рішень у випадку, коли кримінальне провадження закінчено і рішення стали остаточними. Ухвала слідчого судді районного суду, якою скасовано ухвалу слідчого судді та призначено скаргу представника скаржників на постанови слідчого до розгляду по суті, не є остаточним рішенням, а тому не підлягає перегляду за нововиявленими обставинами..... 29

2.3. Ухвала касаційного суду, якою скасовано рішення апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції, не закінчує розгляд справи, а тому не може бути предметом розгляду за нововиявленими обставинами..... 30

2.4. Ухвала касаційного суду, якою задоволено клопотання про передачу кримінального провадження на розгляд з одного суду до іншого, не закінчує розгляд справи, а тому не може бути предметом перегляду за нововиявленими обставинами..... 31

## **3. ВИДИ НОВОВИЯВЛЕНИХ АБО ВИКЛЮЧНИХ ОБСТАВИН ..... 32**

3.1. Обставини, які можуть вважатися нововиявленими або виключними ..... 32

|   |           |
|---|-----------|
| 3.1.1. Належним засобом доказування наявності нововиявлених обставин, передбачених у п. 1 ч. 2 ст. 459 КПК, ураховуючи наявність кримінальної відповідальності за штучне створення або підроблення доказів, давання завідомо неправдивих показань свідка, на яких ґрунтується вирок, слід вважати процесуальне рішення за наслідками здійснення кримінального провадження, яким би було встановлено відповідні факти .....  | 32        |
| 3.1.2. Рішення Конституційного Суду України про визнання неконституційними окремих положень КПК є виключною, а не нововиявленою обставиною (п. 1 ч. 3 ст. 459 КПК).....   | 34        |
| Відповідно до ч. 3 ст. 459 КПК встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, що було застосовано судом при вирішенні справи є виключною, а не нововиявленою обставиною, у зв'язку із чим заява засудженого не могла вважатися такою, що оформлена згідно з вимогами, передбаченими ст. 462 КПК, саме в частині вимог щодо зазначення нововиявлених обставин (нововиявленої обставини) .....   | 34        |
| <b>3.2. Обставини, які не можуть вважатися нововиявленими або виключними .....</b>  | <b>36</b> |
| 3.2.1. Обставини, які були встановлені та належним чином перевірені під час здійснення кримінального провадження, не вважаються нововиявленими.....   | 36        |
| 3.2.2. Неоднаковість судової практики стосовно вирішення конкретного питання у кримінальному провадженні не вважається нововиявленою обставиною.....  | 37        |
| 3.2.3. Нескладання присяги суддями обласного суду та суддями Верховного Суду України, які розглядали справу щодо засудженого, не вважається нововиявленою обставиною з огляду на те, що відповідно до Закону України «Про статус суддів», що був чинним на момент ухвалення судових рішень стосовно нього, не передбачалося процедури повторного складання присяги суддями, які її прийняли до набрання чинності вказаним законом, а раніше обрані судді до присяги не приводилися, ураховуючи відсутність такої вимоги у Законі «Про статус суддів» та принцип незворотності закону в часі ..... | 39        |
| 3.2.4. Постійний догляд засудженим за близьким родичем (батьком, бабусею тощо) не є нововиявленою обставиною, оскільки ця обставина повинна була бути відомою засудженим під час постановлення вироку. Нововиявленими можуть визнаватися лише такі обставини, які вже існували на час постановлення рішення, але не були відомі і не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою .....   | 41        |
| 3.2.5. Повне визнання засудженим своєї вини під час судового розгляду у вчиненні злочину, в якому він обвинувачувався, якщо у добровільності та істинності його позиції переконався суд, не є самообмовою, та не може бути нововиявленою обставиною.....  | 43        |

|   |    |
|---|----|
| 3.2.6. Неможливість відтворення аудіозапису через відсутність необхідного технічного обладнання і програмного забезпечення, а також неприйняття суддею присяги не є нововиявленою обставиною.....   | 45 |
| 3.2.7. Розгляд справи Верховним Судом України за касаційною скаргою засудженого без участі захисника не є нововиявленою обставиною. Звертаючись із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, заявник повинен вказати на обставини, що згідно з ч. 2 ст. 459 КПК визнаються нововиявленими, та обґрунтувати свої доводи щодо наявності відповідних обставин у кримінальному провадженні..... | 46 |
| 3.2.8. Судові рішення касаційного суду, які були ухвалені після набрання законної сили судовим рішенням, що оскаржувалося, не є нововиявленими обставинами навіть у разі, якщо б вони могли суттєво вплинути на хід судового розгляду та на зміст судового рішення, що було винесене.....   | 48 |
| 3.2.9. Незгода засудженого з прийнятим касаційним судом рішенням через наявне, на його думку, істотне порушення кримінального процесуального закону під час розгляду справи щодо нього та оспорювання ним допустимості доказів не є нововиявленою або виключною обставиною.....   | 49 |
| 3.2.10. Розгляд кримінального провадження касаційним судом без участі засудженого не є нововиявленою обставиною.....  | 50 |
| 3.2.11. Зміна законодавства України, а також касаційний розгляд справи без участі захисника не є нововиявленою обставиною .....   | 51 |
| 3.2.12. Виключною, а не нововиявленою обставиною може визнаватися встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час розгляду та вирішення даної кримінальної справи, за умови наявності відповідного рішення .....   | 53 |

#### **4. ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ .....**

**54**

4.1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами повинна містити не лише вказівку на ці обставини, а й обґрунтування їх наявності .....

54

4.2. Апеляційний суд, приймаючи до розгляду заяву засудженого про перегляд вироку за нововиявленими обставинами, повинен керуватися вимогами, передбаченими у ст. 399 КПК, яка є процесуальною нормою, що застосовується при оскарженні рішень суду першої інстанції в апеляційному порядку. Оцінка апеляційним судом обставин, які засуджений вважає нововиявленими, одночасно з виявленням недоліків у заяві засудженого про перегляд вироку за нововиявленими обставинами, що стало підставою для повернення такої заяви

|  |    |
|--|----|
| особи, яка її подала, є передчасним та свідчить про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону .....  | 55 |
| 4.3. Якщо суддя-доповідач апеляційного суду відкрив кримінальне провадження за нововиявленими обставинами за заявою особи, а в подальшому воно внаслідок ліквідації суду було передано до новоутвореного суду, то цей суд вправі вирішувати питання, які виникають на етапі відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами за правилами ст. 464 КПК .....   | 56 |
| 4.4. Подання засудженим, який відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі, заяви про перегляд вироку стосовно нього за нововиявленими обставинами до суду не через адміністрацію виправної установи, а також відсутність будь-яких даних на підтвердження факту підписання та подання цієї заяви саме засудженим, є підставою для прийняття рішення про відмову у відкритті провадження за нововиявленими обставинами ..... | 59 |

## Перелік скорочень

|      |  |
|------|--|
| ВС   | Верховний Суд  |
| ВСУ  | Верховний Суд України  |
| ВССУ | Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ |
| ЄРДР | Єдиний реєстр досудових розслідувань   |
| КК   | Кримінальний кодекс України  |
| ККС  | Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду                         |
| КПК  | Кримінальний процесуальний кодекс України                                    |
| ОП   | об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду     |



## 1. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ ЯК ЕКСТРАОРДИНАРНИЙ ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1.1. **Право обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, на розгляд кримінального провадження в суді першої інстанції судом присяжних не виникає на стадії перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами**

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за вироком апеляційного суду від 13.04.2005 ОСОБА\_1 було визнано винуватим у вчиненні злочинів, передбачених ч. 3 ст. 185, ч. 4 ст. 187, пунктами 1, 6 ч. 2 ст. 115 КК, та на підставі ч. 1 ст. 70 цього Кодексу призначено остаточне покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією всього майна, що належить засудженому на праві власності.

ВСУ ухвалою від 05.07.2005 вирок щодо ОСОБА\_1 залишив без зміни.

Засуджений ОСОБА\_1 у грудні 2017 р. звернувся із заявою про перегляд указаних судових рішень за нововиявленими обставинами.

Місцевий суд ухвалою від 02.02.2018 заяву засудженого залишив без задоволення.

Апеляційний суд ухвалою від 11.09.2018 ухвалу суду першої інстанції залишив без зміни.

**Позиція об'єднаної палати ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** предметом судового розгляду в порядку провадження за нововиявленими обставинами виступає не обвинувальний акт, а судові рішення, зокрема вирок суду, що набрав законної сили, яким встановлено наявність чи відсутності винуватості особи у вчиненні інкримінованого їй злочину. Після набрання вироком законної сили особа, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, вже не має статусу обвинуваченого, натомість залежно від прийнятого судом рішення вважається виправданою або засудженою. Забезпечення додаткових гарантій для такої особи у виді перегляду вироку щодо неї за нововиявленими обставинами судом присяжних процесуальний закон не передбачає.

За таких обставин, не роз'яснивши засудженому права на здійснення кримінального провадження за нововиявленими обставинами судом присяжних, та, відповідно, провівши судовий розгляд без участі присяжних, місцевий суд не порушив вимог кримінального процесуального закону, оскільки процедура

перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами не передбачає права засудженого (виправданого) на суд присяжних.

**Висновок щодо застосування норми права.** За змістом ч. 3 ст. 31, ч. 2 ст. 383, ст. 384 КПК обвинувачений у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, має право на розгляд кримінального провадження щодо нього в суді першої інстанції судом присяжних, проте таке право не виникає на стадії перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами.

*Детальніше з текстом постанови ОП від 04.11.2019 у справі №496/4533/17 (провадження № 51-9834кмо18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85582389>*

## 1.2. Якщо заява про перегляд за нововиявленими обставинами судового рішення, постановленого до набрання чинності КПК 2012 р., подана після набрання ним чинності, то такий перегляд здійснюється за правилами цього Кодексу

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за вироком апеляційного суду від 10.10.2005 ОСОБА\_1 було засуджено за сукупністю злочинів, передбачених ст. 257, ч. 1 ст. 263, частинами 1 та 3 ст. 185, ч. 2 ст. 194, ч. 4 ст. 187, ч. 3 ст. 357, пунктами 4, 6, 12 та 13 ч. 2 ст. 115 КК у редакції 2001 р., ч. 3 ст. 142, ч. 3 ст. 215-3, ст. 17 і п. «а» ст. 93, ст. 17 і пунктами «е», «і» ст. 93, пунктами «г», «ж» ст. 93 КК у редакції 1960 р., до покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією майна.

ВСУ ухвалою від 04.09.2007 змінив цей вирок у частині вирішення цивільного позову, а в решті залишив без зміни.

22.11.2018 ОСОБА\_1 звернувся до апеляційного суду із заявою про перегляд зазначеного вироку за нововиявленими та виключними обставинами.

За ухвалою апеляційного суду від 26.11.2018 заяву засудженого про перегляд зазначеного вироку за нововиявленими та виключними обставинами повернуто заявнику на підставі п. 2 ч. 3 ст. 429 КПК, визнавши ОСОБА\_1 особою, яка відповідно до ст. 400-7 КПК 1960 р. не має права подавати заяву про перегляд вироку, постановленого до набрання чинності КПК 2012 р.

Засуджений просить скасувати ухвалу апеляційного суду і призначити новий розгляд заяви в суді апеляційної інстанції. Він вважає, що оскільки заява подана під час дії КПК 2012 р., то мала бути розглянута саме за нормами чинного КПК.

**Позиція ККС:** ухвалу апеляційного суду від 26.11.2018 залишено без змін.

**Обґрунтування позиції ККС:** апеляційний суд, вважаючи, що засуджений не є особою, яка має право подавати заяву про нововиявлені обставини, послався на п. 15 розділу XI «Перехідні положення» КПК 2012 р., який, зокрема, передбачає, що заяви про перегляд судових рішень у кримінальних справах, які були розглянуті до набрання чинності КПК, або у справах, розгляд яких не завершено з набранням

чинності КПК, подаються і розглядаються у порядку, що діяв до набрання чинності зазначеним Кодексом.

Однак апеляційний суд не врахував, що в цьому пункті йдеться про перегляд справ ВСУ відповідно до глави 33 КПК 2012 р. Про це свідчить редакція цього положення, що діяла до 15.12.2017, відповідно до якого апеляційні та касаційні скарги, заяви про перегляд судових рішень ВСУ у кримінальних справах, які були розглянуті до набрання чинності цим Кодексом, або у справах, розгляд яких не завершено з набранням чинності цим Кодексом, подаються і розглядаються у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом.

Таким чином, цей пункт не застосовується до заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами і не може бути підставою для застосування вимог КПК 1960 р. до заяви, поданої після набрання чинності КПК 2012 р.

У Перехідних положеннях до КПК 2012 р. не визначено спеціального порядку розгляду заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, поданих після набрання чинності цим Кодексом. Отже, до цих заяв має застосовуватися загальне правило ст. 5 КПК 2012 р., яке передбачає, що процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення.

Такої ж позиції дотримувався і ВССУ у п. 7 інформаційного листа від 26.11.2012 № 1735/0/4-12 «Про деякі питання застосування розділу XI «Перехідні положення» Кримінального процесуального кодексу України», звернувши увагу суддів судів першої та апеляційної інстанцій на те, що заяви (клопотання) про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, подані учасниками процесу (судового провадження) безпосередньо до суду 20.11.2012 або пізніше, розглядаються судом у порядку, визначеному главою 34 КПК 2012 р.

Таким чином, виходячи з системного аналізу ст. 5 та розділу XI «Перехідні положення» КПК 2012 р., а також усталеної практики касаційної інстанції, Суд дійшов такого **висновку**: якщо заява про перегляд за нововиявленими обставинами судового рішення, постановленого до набрання чинності КПК 2012 р., подана після набрання ним чинності, то такий перегляд здійснюється за правилами цього Кодексу.

Оскільки засуджений звернувся до апеляційного суду 22.11.2018, тобто під час дії КПК 2012 р., до його заяви мали застосовуватися правила цього Кодексу, і, повертаючи заяву засудженого, суддя апеляційного суду помилково послався в ухвалі на положення ст. 400-7 КПК 1960 р.

Водночас правилами КПК 2012 р. передбачено, що розгляд справи (кримінального провадження) по першій інстанції здійснюють виключно місцеві (районні) суди. Суди апеляційної інстанції здійснюють свої повноваження лише щодо перегляду судових рішень, постановлених судами першої інстанції, у випадках, передбачених законом (статті 3, 30, 33, розділи IV та V КПК 2012 р.).

Згідно зі ст. 463 КПК 2012 р. заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин.

Виходячи із законодавчих приписів, заяву засудженого про перегляд за нововиявленими обставинами вироку апеляційного суду, постановленого цим судом як судом першої інстанції, має розглядати районний суд (ст. 33 КПК).

Отже, в силу закону апеляційний суд позбавлений процесуальної можливості розглянути по суті заяву засудженого, а тому в будь-якому випадку мав прийняти рішення про її повернення.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 09.07.2019 у справі № 1-5/2005 (провадження № 51-Зкм19) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82997383>*

**1.3. Перегляд вироку за нововиявленими або виключними обставинами, що був ухвалений за правилами КПК 1960 р. обласним судом як судом першої інстанції, повинен відбуватися у суді першої інстанції за місцем вчинення злочину. У цьому випадку апеляційний суд має визначити підсудність для розгляду заяви про перегляд рішення за нововиявленими чи виключними обставинами**

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за вироком обласного суду від 22.05.2000 ОСОБА\_1 засуджено за п. «б» ст. 93, ч. 2 ст. 17, пунктами «б», «з» ст. 93, ч. 2 ст. 141, ст. 42 КК 1960 р. до довічного позбавлення волі з конфіскацією всього майна.

За ухвалою ВСУ від 05.09.2000 зазначений вирок залишено без зміни.

Захисник в інтересах ОСОБА\_1 звернувся до апеляційного суду із заявою про перегляд вироку обласного суду від 22.05.2000 за виключними обставинами.

За ухвалою апеляційного суду від 06.10.2020 захиснику відмовлено у відкритті провадження за вказаною заявою.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду від 06.10.2020 та призначено новий розгляд провадження у суді першої інстанції, направлено заяву до апеляційного суду для визначення територіальної підсудності щодо її розгляду.

**Обґрунтування позиції ККС:** ККС встановлено, що обласний суд, ухвалюючи вирок від 22.05.2000 щодо ОСОБА\_1 та інших осіб, діяв на той час як суд першої інстанції відповідно до КПК у редакції 1960 р. Але у зв'язку з прийняттям у 2012 р. нової редакції КПК, апеляційні суди втратили повноваження суду першої інстанції і

наразі позбавлені можливості здійснювати кримінальне провадження про перегляд вироків за нововиявленими або виключними обставинами, постановленими цими судами раніше як судами першої інстанції.

Тому, відповідно до положень ч. 1 ст. 463 КПК, розгляд заяви захисника в інтересах засудженого ОСОБА\_1 про перегляд вироку обласного суду від 22.05.2000 за виключними обставинами з підстав, передбачених п. 1 ч. 3 ст. 459 КПК, повинен відбуватися у відповідному суді першої інстанції за місцем вчинення злочину. Таким чином, вирішення апеляційним судом на підставі положень КПК у редакції 2012 р. питань, пов'язаних із переглядом за виключними обставинами з підстав, передбачених п. 1 ч. 3 ст. 459 КПК, вироку обласного суду від 22.05.2000, постановленого ним у порядку КПК 1960 р. як судом першої інстанції, суперечить правилам інстанційної підсудності, що є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

На підставі ч. 2 ст. 433 КПК ККС, скасувавши оскаржувану ухвалу, призначив новий розгляд у суді першої інстанції, направивши заяву захисника до апеляційного суду для визначення підсудності її розгляду відповідно до вимог ст. 32 КПК.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 24.02.2021 у справі № 1-50/2000 (провадження № 51-3786км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213421>*

**1.4. Формулювання ч. 2 ст. 464 КПК, в якій передбачено, що суддя після надходження заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами вирішує питання про відкриття такого провадження, означає наявність у судді дискреційних повноважень вирішувати питання про відкриття чи про відмову у відкритті провадження за нововиявленими обставинами**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою апеляційного суду від 31.08.2018 відмовлено у відкритті провадження за заявою захисника про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали апеляційного суду від 18.07.2018, якою було скасовано виправдувальний вирок місцевого суду щодо ОСОБА\_3 і призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС визнала необґрунтованими доводи захисника, який у касаційній скарзі також посилається на те, що суддя-доповідач апеляційної інстанції не мав повноваження прийняти рішення про відмову у відкритті провадження за його заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Формулювання ч. 2 ст. 464 КПК не передбачає, що за наявності відповідних правових підстав у відкритті провадження не може бути відмовлено. Використане формулювання «вирішує питання про відкриття» передбачає кілька варіантів

рішення. Надавши судді повноваження «вирішувати питання», законодавець тим самим надав судді повноваження оцінювати, чи є підстави для відкриття провадження і, таким чином, повноваження вирішити відкрити чи відмовити у відкритті провадження.

Саме у такому значенні формулювання «вирішує питання про» використовується в багатьох положеннях КПК (статті 12, 34, 90, 174, 182, 429 КПК). У жодному з наведених прикладів використання формулювання «вирішує питання про» не означає, що у судді є лише один варіант вирішення питання, а саме той, що згаданий після прийменника «про». «Питання про» означає лише предмет, якого стосується питання, а не обмежує компетенцію суду одним єдиним можливим рішенням.

Таким чином, вирішення судом питання про відкриття провадження означає, що питання стосується того, чи є підстави для відкриття провадження. І таким чином, Суд робить висновок, що таке формулювання дає судді повноваження як відкрити, так і відмовити у відкритті провадження, і вирішення цього питання залежить від наявності або відсутності підстав для відкриття провадження.

Також Суд відзначає, що ухвала апеляційного суду від 18.07.2018 про скасування вироку і призначення нового розгляду у суді першої інстанції не закінчує розгляд справи, тому не може бути предметом перегляду за нововиявленими обставинами.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 03.10.2018 у справі № 442/2307/14-к (провадження № 51-8285ск18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77136467>*

*Аналогічні рішення:*

*– ухвала ВС від 30.03.2020 у справі № 1-26/11 (провадження № 51-2610зно19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88522864>*

### 1.5. Якщо кримінальне провадження не переглядалося у касаційному порядку, то подана заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами не підлягає розгляду у касаційному суді

**Обставини справи:** у заяві засуджений просить переглянути вирок місцевого суду від 06.10.2016 та ухвалу апеляційного суду від 25.05.2017 щодо нього за нововиявленими обставинами на підставі статей 459–463 КПК, посилаючись при цьому на неповноту судового слідства, невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи, неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність.

**Позиція ККС:** заяву повернуто заявнику.

**Обґрунтування позиції ККС:** відповідно до ч.1 ст.463 КПК заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї

інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин.

Як впливає із заяви, заявник вважає, що першим допустив помилку місцевий суд.

Відповідно до ст. 461 КПК заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини. За наявності обставин, які підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами строками не обмежено.

Відповідно до пунктів 4, 5 ч. 2 ст. 462 КПК у заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами зазначаються: обставини, що могли вплинути на судові рішення, але не були відомі та не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою, під час судового розгляду; обґрунтування з посиланням на обставини, що підтверджують наявність нововиявлених обставин, та зміст вимог особи, яка подає заяву, до суду.

Кримінальне провадження щодо ОСОБА\_1 не переглядалося у касаційному порядку, тому подана заява про перегляд за нововиявленими обставинами не підлягає розгляду у ВС.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 21.11.2019 у справі № 642/5483/15-к (провадження № 51-6577зно18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86070605>*

**1.6. Відповідно до ч. 1 ст. 463 КПК заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який, на думку заявника, першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин. Звернення до касаційного суду із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами рішень нижчестоящих судів не передбачено ст. 463 КПК**

**Обставини справи:** засуджений звернувся до суду із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами вироку місцевого суду від 08.08.2017 та вироку апеляційного суду від 03.04.2018.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** як вбачається зі змісту заяви та доданих до неї судових рішень, засуджений ОСОБА\_1 вказує на допущення саме місцевим судом помилок внаслідок незнання про існування нововиявлених обставин. При цьому ним порушується питання про перегляд за нововиявленими обставинами вироків першої та апеляційної інстанцій касаційним судом. Така вимога не узгоджується з положеннями ст. 463 КПК.

Відповідно до вимог ст. 466 КПК заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами розглядається судом згідно з правилами, передбаченими КПК для кримінального провадження в суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд.

Звернення до касаційного суду із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами рішень нижчих судів не передбачено вимогам ст. 463 КПК.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 08.04.2019 у справі № 761/21702/15-к (провадження № 51-5930зно19) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013329>*

*Аналогічні рішення:*

– ухвала ВС від 23.11.2018 у справі № 641/3793/16-к (провадження № 51-8096ск18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78111224>;

– ухвала ВС від 12.06.2019 у справі № 13/04-1999 (провадження № 51-2935зно19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82420696>

**1.7. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин. Оскільки заявник звернувся із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами не до того суду, який, на його думку, першим допустив помилку внаслідок незнання про існування нововиявлених обставин, то така заява підлягає поверненню заявнику**

**Обставини справи:** засуджений ОСОБА\_1 звернувся до ВС з проханням переглянути за нововиявленими обставинами вирок місцевого суду від 01.06.2018 та ухвалу апеляційного суду від 21.01.2019 щодо нього.

**Позиція ККС:** заяву повернуто заявнику.

**Обґрунтування позиції ККС:** у поданій заяві засуджений вказує на необхідність перегляду зазначених судових рішень за нововиявленими обставинами.

Перевіривши заяву засудженого на відповідність вимогам ст. 462 КПК, колегія суддів вважає, що вона не може бути предметом розгляду суду касаційної інстанції з огляду на таке.

Як убачається зі змісту заяви, засуджений ОСОБА\_1 звернувся до ВС з проханням переглянути за нововиявленими обставинами вирок місцевого суду від 01.06.2018 та ухвалу апеляційного суду від 21.01.2019 щодо нього. При цьому засуджений не просить переглянути за нововиявленими обставинами жодного рішення суду касаційної інстанції.

Таким чином, зважаючи на положення ч. 1 ст. 463 КПК, засуджений звернувся із заявою не до того суду, який, на його думку, першим допустив помилку внаслідок незнання про існування нововиявлених обставин.

Враховуючи викладене, колегія суддів вважає за необхідне повернути засудженому ОСОБА\_1 його заяву разом з усіма доданими до неї матеріалами.



Детальніше з текстом ухвали ВС від 06.08.2020 у справі № 444/2059/17 (провадження № 51-2322зно19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90850682>

Аналогічні рішення:

– ухвала ВС від 10.10.2018 у справі № 469/679/17 (провадження № 51-4842зно18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77037405>;

– ухвала ВС від 07.10.2020 у справі № 532/2421/14 (провадження № 51-3818зно20) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92093216>;

– ухвала ВС від 10.03.2020 у справі № 2-45 (провадження № 51-1242зно20) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88103265>

**1.8. Якщо у заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами ставиться питання про перегляд вироку апеляційного суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, у зв'язку з неправильною кваліфікацією дій особи, то обставини, на які заявник посилається, як на нововиявлені, можуть бути предметом дослідження лише суду першої інстанції**

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** Вироком апеляційного суду від 16.08.2011 ОСОБА\_1 визнано винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого пунктами 4, 12 ч. 2 ст. 115 КК, та призначено покарання у виді довічного позбавлення волі.

Ухвалою ВССУ від 17.04.2012 вирок апеляційного суду відносно ОСОБА\_1 залишено без зміни.

У своїй заяві про перегляд вироку апеляційного суду від 16.08.2011 та ухвали ВССУ від 17.04.2012 за нововиявленими обставинами ОСОБА\_1 посилається на неправильне застосування судами закону України про кримінальну відповідальність та порушення його права на захист судом касаційної інстанції.

Ухвалою ККС від 04.03.2020 заява засудженого ОСОБА\_1 залишена без руху із встановленням п'ятнадцятиденного строку на усунення недоліків. 27.03.2020 від засудженого надійшла уточнена заява.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** зі змісту уточненої заяви засудженого убачається, що ОСОБА\_1 не погоджується з кваліфікацією інкримінованого йому діяння, а саме з тим, що, на його думку, апеляційним судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, не було усунуто помилки досудового розслідування з огляду на обставини, які не були відомі і які могли вплинути на законність прийнятого судом рішення.

Встановлене дає можливість колегії суддів зробити висновок про те, що обставини, на які засуджений ОСОБА\_1 посилається, як на нововиявлені, можуть бути предметом дослідження лише суду першої інстанції.

З огляду на висновок щодо застосування норм права, викладений у постанові ВС від 03.02.2020 у справі № 522/14170/17 (провадження

№51-1836 кмо19), положення ч. 2 ст. 464 КПК про те, що «...суддя вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами», слід розуміти як такі, що надають судді повноваження перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 30.03.2020 у справі № 1-26/11 (провадження № 51-2610зно19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88522864>*

**1.9. Якщо у заяві про перегляд обвинувального вироку за нововиявленими обставинами ставиться питання про перегляд вироку апеляційного суду у зв'язку з неправильною кваліфікацією дій особи, а також у зв'язку з постановленням вироку незаконним складом суду, то особа може звернутися з відповідною заявою протягом трьох місяців після того, як ця особа дізналася або могла дізнатися про ці обставини (ч. 1 ст. 461 КПК)**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою місцевого суду від 10.08.2020 повернуто заяву захисника засудженого ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами вироку апеляційного суду від 21.11.2005 щодо ОСОБА\_1 на підставі п. 3 ч. 3 ст. 429 КПК. За ухвалою апеляційного суду від 09.11.2020 судові рішення місцевого суду залишено без зміни.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** ККС відхилив доводи захисника щодо істотного порушення вимог кримінального процесуального закону, яке полягало в тому, що суди першої та апеляційної інстанцій безпідставно вказали на пропуск процесуального строку на подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, оскільки відповідно до вимог ч. 4 ст. 461 КПК перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами строками не обмежено.

Як вбачається з матеріалів кримінального провадження, до місцевого суду 11.12.2019 звернувся захисник засудженого ОСОБА\_1 із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами вироку апеляційного суду від 21.11.2005, згідно з яким ОСОБА\_1 засуджено за ч. 3 ст. 187; ч. 2 ст. 15, пунктами 9, 12, 13 ч. 2 ст. 115; ч. 4 ст. 187; пунктами 6, 12, 13 ч. 2 ст. 115 КК до остаточного покарання у виді довічного позбавлення волі. Заяву місцевий суд отримав 18.12.2019. Захисник у своїй заяві, покликаючись на ч. 4 ст. 461 КПК, зазначала про нововиявлені обставини, які, на її думку, підтверджують неправильну кваліфікацію дій ОСОБА\_1 органами досудового розслідування, також вказувала про незаконний склад суду.

Колегія суддів місцевого суду, перевібивши вищезгадану заяву адвоката, встановила, що її слід повернути на підставі п. 3 ч. 3 ст. 429 КПК, оскільки вона

подана після закінчення строку для подачі заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами і особа не ставить питання про поновлення пропущеного строку звернення.

Водночас суд першої інстанції, з яким погодився і апеляційний суд, обґрунтовуючи своє рішення про повернення заяви адвоката, послався на те, що, оскільки у заяві ставиться питання про перегляд вироку апеляційного суду у зв'язку з неправильною кваліфікацією дій ОСОБА\_1, а також у зв'язку з постановленням вироку незаконним складом суду, строк звернення із заявою повинен обчислюватися за правилами ч. 1 ст. 461 КПК.

ККС погодився з висновками судів попередніх інстанцій, оскільки захисник у своїй заяві не вказує про невинуватість ОСОБА\_1 у вчиненні ним злочинів або про вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, а вказує на неправильну (зайву) кваліфікацію його дій органами досудового розслідування та зазначає, що його дії слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 187, а не за ч. 3 ст. 187, ч. 2 ст. 15, пунктами 9, 12, 13 ч. 2 ст. 115 КК, а тому у цьому випадку строк звернення з відповідною заявою повинен обчислюватися не за правилами ч. 4 ст. 461 КПК, а згідно з приписами ч. 1 ст. 461 КПК, тобто протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини.

Таким чином, істотних порушень вимог кримінального процесуального закону, які передбачено ст. 412 КПК і які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення, у тому числі й тих, на які вказував захисник у своїй касаційній скарзі, ККС не встановив.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 24.03.2021 у справі № 536/1775/19 (провадження № 51-6012км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95848963>*

**1.10. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, подана поза межами строку для її подачі, передбаченого ст. 461 КПК, підлягає поверненню заявнику**

Відсутність у засудженого юридичної освіти та захисника під час судового провадження у Верховному Суді України не є поважними причинами для поновлення строку подачі заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. З огляду на системний аналіз норм процесуального закону (ч. 2 ст. 113, ч. 1 ст. 117 КПК) під поважними причинами як підставою для поновлення строку виконання процесуальних дій слід розуміти лише ті обставини, які були чи об'єктивно є непереборними, тобто не залежать від волевиявлення особи, пов'язані дійсно з істотними обставинами, перешкодами чи труднощами, що унеможливлювали чи ускладнили можливість своєчасного звернення до суду у визначений законом строк

**Обставини справи:** до ККС звернувся засуджений ОСОБА\_1 із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами постанови ВСУ від 29.04.2004 щодо нього та клопотанням про поновлення строку подання заяви. За змістом клопотання, як на обставину для поновлення строку подачі заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами вказує на відсутність у нього юридичної освіти та захисника під час судового провадження у ВСУ.

**Позиція ККС:** відмовлено засудженому в поновленні строку подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. Заяву повернуто заявнику.

**Обґрунтування позиції ККС:** відповідно до ч. 1 ст. 461 КПК заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини. Заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами або виключними обставинами, яка не оформлена згідно з вимогами, передбаченими ст. 462 КПК, повертається заявникові і особа яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд касаційної інстанції за заявою такої особи не знайшов підстав для його поновлення (ч. 3 ст. 464, ч. 3 ст. 429 КПК).

Як вбачається з матеріалів провадження, ухвала ВСУ, якою переглянуто кримінальну справу відносно ОСОБА\_2 постановлена 29.04.2004, тобто більше 15 років тому. Підстави, на які посилається ОСОБА\_1 в своїй заяві, були відомі йому на момент перегляду справи ВСУ. Однак, до суду касаційної інстанції з клопотанням про поновлення йому строку подачі заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами звернувся 09.01.2020 (згідно з відміткою на конверті), тобто через 15 років після закінчення встановленого ст. 461 КПК строку звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Відповідно до приписів ч. 2 ст. 113 КПК процесуальні дії під час кримінального провадження мають бути виконані без невиправданої затримки і в будь-якому разі не пізніше граничного строку, визначеного відповідним положенням цього Кодексу. Вимога про необхідність виконання процесуальних дій у встановлений КПК строк також міститься у ст. 116 вказаного Кодексу.

Частиною 1 ст. 117 КПК передбачено, що строк виконання процесуальних дій поновлюється лише в тому випадку, якщо судом буде визначено поважність причини пропуску цього строку. Поняття поважних причин пропуску строків є оціночним, а його вирішення покладається на розсуд суду.

З огляду на системний аналіз норм процесуального закону (ч. 2 ст. 113, ч. 1 ст. 117 КПК) під поважними причинами як підстави для поновлення строку виконання процесуальних дій слід розуміти лише ті обставини, які були чи

об'єктивно є непереборними, тобто не залежать від волевиявлення особи, пов'язані дійсно з істотними обставинами, перешкодами чи труднощами, що унеможливлювали чи ускладнили можливість своєчасного звернення до суду у визначений законом строк. Аргументів на підтвердження поважності причин, через які засуджений не мав об'єктивної можливості подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами протягом трьох місяців з дня, як він дізнався або міг дізнатися про ці обставини, у клопотанні не наведено. За таких обставин суд касаційної інстанції не вбачає підстав для поновлення засудженому строку звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. Тому відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 429 КПК зазначена заява разом з усіма доданими до неї матеріалами підлягає поверненню особі, яка її подала.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 13.01.2020 у справі № 127/13079/17 (провадження № 51-4876зно18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86903800>*

*Аналогічні рішення:*

*– ухвала ВС від 17.02.2020 у справі № 127/13079/17 (провадження № 51-4876зно18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87672596>;*

*– ухвала ВС від 24.03.2020 у справі № 1-13 2002 р. (провадження № 51-25зно20) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88401675>*

**1.11. Якщо засуджений лише під час апеляційного перегляду ухвали місцевого суду про залишення без задоволення заяви про перегляд вироку місцевого суду за нововиявленими обставинами фактично повідомив про помилки, які, на його переконання, були допущені місцевим судом при постановленні вироку щодо нього, внаслідок незнання про існування обставин, які він вважає нововиявленими, то з огляду на імперативні приписи ст. 463 КПК такі доводи спочатку має розглянути місцевий суд, який ухвалив вирок, та надати їм належну правову оцінку**

Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій: за вироком місцевого суду від 10.11.2015, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду від 11.02.2016, ОСОБА\_1 засуджено за ч. 2 ст. 187, ч. 1 ст. 71 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 9 років з конфіскацією майна. Цим же вироком засуджено ОСОБА\_2, судові рішення щодо якого не оскаржуються.

Ухвалою ВССУ від 24.01.2017 вирок суду першої інстанції та ухвалу апеляційного суду щодо ОСОБА\_1 залишено без зміни.

01.05.2017 засуджений подав заяву про перегляд вироку за нововиявленими обставинами. За ухвалою місцевого суду від 07.11.2017 заяву ОСОБА\_1 про перегляд вироку місцевого суду від 10.11.2015 за нововиявленими обставинами залишено без задоволення. За ухвалою апеляційного суду від 20.11.2018 ухвалу місцевого суду залишено без зміни.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** із матеріалів кримінального провадження вбачається, що ОСОБА\_1 звертався до місцевого суду із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами вироку, ухваленого щодо нього цим судом. Місцевий суд, діючи відповідно до вимог закону, належним чином розглянув та перевіряв доводи, викладені у заяві засудженого, саме в тому обсязі, у якому останній про них зазначав. За наслідками розгляду заяви ОСОБА\_1 постановлено ухвалу про залишення її без задоволення.

Не погодившись із вказаним рішенням, засуджений звернувся із скаргою до апеляційного суду. Проте безпосередньо в судовому засіданні апеляційного суду засуджений повідомив про нові факти, які, на його переконання, є нововиявленими обставинами, та надав ряд документів на їх підтвердження. При цьому в апеляційній скарзі він про ці обставини не зазначав та не ставив питання про необхідність дослідження письмових доказів.

Ураховуючи те, що ОСОБА\_1 під час апеляційної процедури фактично повідомляв про помилки, які, на його переконання, були допущені місцевим судом при постановленні вироку щодо нього внаслідок незнання про існування обставин, які він вважає нововиявленими, то з огляду на імперативні приписи ст. 463 КПК такі доводи спочатку має розглянути місцевий суд, який ухвалив вирок, та надати їм належну правову оцінку.

Що стосується посилань ОСОБА\_1 про те, що на момент касаційного розгляду з'явився новий свідок, показання якого, на думку засудженого, можуть суттєво вплинути на рішення щодо його невинуватості, то заява про перегляд рішення за нововиявленими обставинами подається до суду тієї інстанції, який перший допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин. Тому неприпустимо заявляти про них одразу в суді касаційної інстанції, адже такі доводи не є предметом перевірки вищих судів, оскільки стосуються помилок, допущених під час постановлення вироку судом першої інстанції, відповідно цей суд і повинен їх розглянути.

Законодавець жодним чином не обмежує право учасників судового провадження, у разі виникнення обставин, які, на їх думку, є нововиявленими, повторно звернутися до суду тієї інстанції, який перший допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин, із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 24.09.2020 у справі № 554/8664/15-к (провадження № 51-749км19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91901317>*

**1.12. Процедура перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є відмінною від судового розгляду кримінального провадження по суті та не**

## передбачає стадії судових дебатів і виступу засудженого з останнім словом у випадку відмови у задоволенні заяви

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою місцевого суду від 28.12.2017 заяву ОСОБА\_2 про перегляд за нововиявленими обставинами вироку місцевого суду від 03.12.2010, яким ОСОБА\_2 було засуджено за ч. 1 ст. 115 КК, залишено без задоволення.

За ухвалою апеляційного суду від 23.05.2018 ухвалу суду першої інстанції залишено без зміни.

**Позиція ККС:** залишено без змін ухвали місцевого та апеляційного судів.

**Обґрунтування позиції ККС:** розглянувши заяву засудженого ОСОБА\_2 про перегляд вироку місцевого суду від 03.12.2010 щодо нього в порядку глави 34 КПК, не встановивши обставин на підтвердження доводів засудженого, які б згідно з ч. 2 ст. 459 КПК можна було визнати нововиявленими, суд дійшов обґрунтованого висновку про залишення заяви без задоволення.

Вказані обставини також були предметом перевірки суду апеляційної інстанції, який за результатами перегляду ухвали місцевого суду відповідно до вимог ст. 419 КПК надав їм належну оцінку та правильно відмовив у задоволенні апеляційних скарг засудженого і захисника.

Доводи касаційної скарги про порушення вимог процесуального закону у зв'язку з ненаданням місцевим судом можливості засудженому виступити в судових дебатах та з останнім словом є безпідставними. Передбачена главою 34 КПК процедура перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є відмінною від судового розгляду кримінального провадження по суті та не передбачає відповідно стадії судових дебатів і виступу засудженого з останнім словом у випадку відмови у задоволенні заяви.

Неспроможними є й доводи ОСОБА\_2 про порушення на стадії досудового розслідування його права на захист. Навіть у випадку підтвердження відповідних обставин, за змістом ч. 2 ст. 459 КПК вони не можуть бути визнані нововиявленими, оскільки були відомі на час розгляду кримінального провадження судом по суті.

Також відсутні підстави, передбачені ст. 76 КПК, які б виключали повторну участь суддів апеляційного суду у кримінальному провадженні з перегляду вироку щодо ОСОБА\_2 за нововиявленими обставинами.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 26.02.2019 у справі № 127/1-597/10 (провадження № 51-6959км18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80178324>*

**1.13. Ухвала про відкриття провадження за нововиявленими обставинами, яка в апеляційному порядку не переглядалася та не перешкоджає подальшому провадженню, не може бути предметом розгляду суду касаційної інстанції**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** ухвалою слідчого судді місцевого суду від 04.12.2017 відмовлено у задоволенні скарги адвоката в інтересах ОСОБА\_1 на постанову слідчого про закриття кримінального провадження, внесеного до ЄРДР від 10.07.2013.

За ухвалою місцевого суду від 19.02.2019 відкрито провадження за заявою ОСОБА\_1 про перегляд ухвали слідчого судді місцевого суду від 04.12.2017 за нововиявленими обставинами.

ОСОБА\_1 подав касаційну скаргу на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 04.12.2017 та ухвалу місцевого суду від 19.02.2019, в якій просить їх скасувати.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** відповідно до ч. 4 ст. 424 КПК ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають. Ураховуючи викладене, вказана ухвала слідчого судді, після перегляду по суті судом апеляційної інстанції, не може бути предметом розгляду суду касаційної інстанції.

Крім цього, з матеріалів провадження вбачається, що ОСОБА\_1 оскаржує ухвалу про відкриття провадження у справі за його заявою про перегляд рішення за нововиявленими обставинами. Із системного аналізу глави 34 КПК убачається, що вказане судове рішення оскарженню не підлягає. Натомість, згідно з ч. 2 ст. 467 КПК судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому цим Кодексом для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції.

Як передбачено у ч. 2 ст. 424 КПК, ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Заперечення проти інших ухвал можуть бути включені до касаційної скарги на судове рішення, ухвалене за наслідками апеляційного провадження. З огляду на це ухвала про відкриття провадження за нововиявленими обставинами, яка в апеляційному порядку не переглядалась та не перешкоджає подальшому провадженню, не може бути предметом розгляду суду касаційної інстанції.

Разом з цим ККС звертає увагу, що вирішення інших питань, які ОСОБА\_1 порушує у своїй скарзі, до повноважень касаційного кримінального суду законом не віднесено.

Згідно з п. 1 ч. 2 ст. 428 КПК суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відмову у відкритті касаційного провадження, якщо касаційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в касаційному порядку.



Враховуючи викладене, колегія суддів дійшла висновку про те, що оскаржувані ухвала слідчого судді та ухвала суду про відкриття провадження не можуть бути предметом розгляду суду касаційної інстанції відповідно до ст. 424 КПК, а тому у відкритті касаційного провадження відповідно до вимог п. 1 ч. 2 ст. 428 КПК необхідно відмовити.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 12.07.2019 у справі № 310/1881/14-к (провадження № 51-4568ск18) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82997445>*

**1.14. Роль суду при перегляді судового рішення за нововиявленими обставинами зводиться лише до встановлення наявності таких обставин, оцінки їх з точки зору істотності для конкретної справи, їх дослідження та прийняття відповідного рішення. Суд не уповноважений збирати докази існування нововиявлених обставин, у тому числі шляхом давання відповідних судових доручень, лише на підставі припущення сторони кримінального провадження про існування таких обставин та доказів, що їх підтверджують**

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за вироком обласного суду від 05.07.2001 ОСОБА\_1 засуджено: за пунктами «б», «з» ст. 93 КК 1960 р. до довічного позбавлення волі; ст. 17, пунктами «б» «ж» «з» ст. 93 КК 1960 р. до позбавлення волі на строк 10 років; ч. 3 ст. 141 КК до позбавлення волі на строк 8 років з конфіскацією всього належного йому майна; ч. 3 ст. 140 КК 1960 р. до позбавлення волі на строк 3 роки з конфіскацією всього належного йому майна; ч. 3 ст. 143 КК 1960 року до позбавлення волі на строк 4 роки з конфіскацією всього належного йому майна, а за сукупністю злочинів на підставі ст. 42 КК 1960 р. – до довічного позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна, визнанням на підставі ст. 26 КК особливо небезпечним рецидивістом та з відбуванням покарання у тюрмі суворого режиму.

За ухвалою ВСУ від 13.12.2001 вирок обласного суду від 05.07.2001 щодо ОСОБА\_1 приведено у відповідність з КК від 05.04.2001: виключено з вироку рішення суду про визнання ОСОБА\_1 особливо небезпечним рецидивістом; перекваліфіковано дії ОСОБА\_1 з ч. 2 ст. 143 КК на ч. 2 ст. 190 КК у редакції 05.04.2001, за якою визначено покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки, а за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 190 КК у редакції 05.04.2001, ст. 93 пунктами «б, з», статтями 17, 93 пунктами «б, ж, з», ч. 3 ст. 140, ч. 3 ст. 141 КК, засудженому остаточно визначено основне покарання призначене судом – довічне позбавлення волі. У решті вирок залишено без змін.

Не погоджуючись із вказаним рішенням засуджений ОСОБА\_1 звернувся до ВС із заявою, в якій просить переглянути вищевказану ухвалу касаційного суду від 13.12.2001 щодо нього за нововиявленими обставинами. В обґрунтування своїх

вимог зазначає про наявність даних в протоколі відтворення обстановки та обставин події слідчого прокуратури від 25.12.2000, які не були відомі ВСУ.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** нововиявлені обставини мають підтверджуватися фактичними даними (доказами), що в установленому порядку спростовують факти, покладені в основу судового рішення. Суд має право скасувати судові рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами лише за умови, що ці обставини можуть вплинути на юридичну оцінку обставин, здійснену судом у судовому рішенні, що переглядається.

Роль суду при перегляді судового рішення за нововиявленими обставинами зводиться лише до встановлення наявності таких обставин, оцінки їх з точки зору істотності для конкретної справи, їх дослідження та прийняття відповідного рішення. Однак суд не уповноважений збирати докази існування нововиявлених обставин, у тому числі шляхом дачі відповідних судових доручень лише на підставі припущення сторони кримінального провадження про існування таких обставин та доказів, що їх підтверджують.

Належних доводів на необхідність перегляду ухвали ВСУ від 13.12.2001 за нововиявленими обставинами засуджений у своїй заяві не навів.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 09.11.2020 у справі 2-80/2001 (провадження № 51-1930зно19) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92731952>*

## 2. СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ОСКАРЖЕННЯ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ

2.1. Згідно з ч. 1 ст. 459 КПК перегляд за нововиявленими обставинами можливий лише щодо тих рішень, які набрали законної сили та яким завершено розгляд кримінального провадження, а тому ухвали слідчого судді, а також рішення суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал за цим правилом оскарженню не підлягають.

Положення ч. 2 ст. 464 КПК слід розуміти як такі, що надають судді повноваження перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою слідчого судді районного суду від 18.01.2018 було відмовлено у задоволенні клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо підозрюваної ОСОБА\_1 та застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту з покладанням обов'язків, передбачених пунктами 1, 2, 4 ч. 5 ст. 194 КПК.

За ухвалою апеляційного суду від 26.01.2018 скасовано ухвалу слідчого судді районного суду та постановлено нову ухвалу, якою клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо підозрюваної частково задовольнив та застосував запобіжний захід у вигляді застави з покладанням обов'язків, у разі її внесення, передбачених пунктами 1, 2, 3, 4 ч. 5 ст. 194 КПК.

За ухвалою апеляційного суду від 12.03.2019 відмовлено у відкритті апеляційного провадження за заявою ОСОБА\_1 про перегляд ухвали апеляційного суду за нововиявленими обставинами.

**Позиція ОП:** ухвалу судді апеляційного суду від 12.03.2019 залишено без зміни.

**Обґрунтування позиції ОП:** відповідно до ч. 2 ст. 464 КПК не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя перевіряє її відповідність вимогам ст. 462 КПК і вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

ВС звертає увагу на те, що законодавець використав у цій нормі саме формулювання «суддя ... вирішує питання про відкриття ... провадження ...», а не «суддя ... відкриває ... провадження ...». Перше формулювання, на відміну від другого, насправді не означає, що за результатами вирішення відповідного питання має бути ухвалене лише рішення про відкриття провадження. Надавши судді повноваження «вирішувати питання», законодавець тим самим надав судді повноваження оцінювати, чи є підстави для відкриття провадження і, таким чином, повноваження вирішувати, чи відкрити провадження, або ж відмовити у його відкритті.

Таким чином, вирішення судом питання про відкриття провадження означає, що питання стосується того, чи є підстави для відкриття провадження. Таким чином, ВС робить висновок, що таке формулювання дає судді повноваження як відкрити, так і відмовити у відкритті провадження, і вирішення цього питання залежить від наявності або відсутності підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами.

У цьому провадженні суддя апеляційного суду відмовив у відкритті провадження, посилаючись на те, що відповідно до кримінального процесуального законодавства України апеляційний суд не має права переглядати за нововиявленими обставинами ухвалу апеляційного суду за результатами перегляду в апеляційному порядку ухвали слідчого судді.

Системне, логічне й телеологічне тлумачення норм, що містяться в главі 34 КПК, указує на те, що перегляду за нововиявленими обставинами підлягають не всі судові рішення, а лише ті, якими завершується розгляд кримінального провадження по суті в суді відповідної інстанції.

*По-перше*, на це вказує зміст ст. 459 КПК, частина друга якої визначає, що слід вважати нововиявленими обставинами. Логіка і мета цієї норми, з огляду на її зміст, вказують на те, що процедура перегляду за нововиявленими обставинами має застосовуватися до тих судових рішень, якими завершено кримінальне провадження по суті та які, власне, й породжують певні кримінально-правові наслідки або констатують відсутність підстав для настання таких наслідків (вирок, ухвала про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, судові рішення судів апеляційної та касаційної інстанцій щодо таких рішень).

*По-друге*, на відміну від права на апеляційне оскарження, жодна норма КПК не містить указівки на можливість перегляду за нововиявленими обставинами ухвал слідчих суддів. Так, у главі 34 КПК йдеться лише про «суд», тоді як «слідчий суддя» взагалі не згадується. Крім того, ст. 260 КПК передбачає, що право подати заяву про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили, мають учасники судового провадження. При цьому відповідно до положень ст. 3 КПК, яка містить визначення основних термінів КПК, чітко розрізняє стадії досудового провадження і судового провадження (п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК) і визначає судове провадження як кримінальне провадження у суді першої інстанції, яке включає підготовче судове провадження, судовий розгляд і ухвалення та проголошення судового рішення, провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами (п. 24 ч. 1 ст. 3 КПК).

Таким чином, ухвала апеляційного суду є законною та обґрунтованою. При цьому помилкове посилання апеляційного суду на ч. 4 ст. 399 КПК, замість ч. 2 ст. 464 КПК, само по собі не впливає на правильність ухваленого судом рішення і не є істотним порушенням вимог КПК.

### **Висновок щодо застосування норм права.**

1. Положення ч. 1 ст. 459 КПК слід розуміти як такі, що передбачають можливість перегляду за нововиявленими обставинами судових рішень, що набрали законної сили та якими завершено розгляд кримінального провадження по суті в суді відповідної інстанції.

Перегляд за нововиявленими обставинами ухвал слідчого судді, а також рішень суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал, кримінальним процесуальним законодавством не передбачений.

2. Положення ч. 2 ст. 464 КПК про те, що «суддя ... вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами», слід розуміти як такі, що надають судді повноваження перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті.

Детальніше з текстом постанови ВС від 03.02.2020 у справі № 522/14170/17 (провадження № 51-1836кмо19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87424124>

**2.2. Нововиявлені обставини мають стосуватися лише вироку або судових рішень у випадку, коли кримінальне провадження закінчено і рішення стали остаточними. Ухвала слідчого судді районного суду, якою скасовано ухвалу слідчого судді та призначено скаргу представника скаргників на постанови слідчого до розгляду по суті, не є остаточним рішенням, а тому не підлягає перегляду за нововиявленими обставинами**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою слідчого судді районного суду від 05.03.2019 задоволено заяву прокурора про перегляд ухвали слідчого судді від 21.12.2018 за нововиявленими обставинами, скасовано ухвалу слідчого судді від 21.12.2018 та призначено скаргу представника скаргників адвоката на постанови слідчого до розгляду по суті.

За ухвалою апеляційного суду від 28.03.2019 відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою представника потерпілих та цивільних позивачів у кримінальному провадженні. Рішення суду обґрунтоване тим, що апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

Представник скаргників просить скасувати ухвалу районного суду про задоволення заяви про перегляд ухвали слідчого судді за нововиявленими обставинами та ухвалу апеляційного суду, якою відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою представника скаргників на ухвалу слідчого судді районного суду, посилаючись на те, що ухвали слідчих суддів не підлягають перегляду за нововиявленими обставинами.

**Позиція ККС:** залишено ухвалу апеляційного суду від 28.03.2019 без зміни.

**Обґрунтування позиції ККС:** відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК слідчий суддя здійснює у порядку, передбаченому цим Кодексом, судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Такий судовий контроль реалізуються в межах досудового провадження на досудовому розслідуванні, поняття якого визначено в п. 5 ч. 1 цієї статті. Рішення, які ухвалює слідчий суддя у випадках, передбачених ст. 303 КПК, є рішеннями за результатами здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб.

Таким чином, суду апеляційної інстанції при вирішенні питання про відкриття апеляційного провадження належало виходити з передбаченого КПК порядку оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування, врегульованого положеннями параграфу 2 глави 26 цього Кодексу.

Частинами 1 та 2 ст. 309 КПК визначено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Частина 3 ст. 309 КПК встановлює, що інші ухвали слідчого судді, ніж зазначені в цій статті, оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.

Відповідно до ч. 4 ст. 399 КПК суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження, якщо апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судові рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно з положеннями ст. 394 цього Кодексу.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 18.12.2019 у справі № 757/58977/18-к (провадження № 51-3609км19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86505843>*

*Аналогічне рішення:*

*– ухвала ВС від 03.10.2018 у справі № 442/2307/14-к (провадження № 51-8285ск18), з текстом якої можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77136467>*

### 2.3. Ухвала касаційного суду, якою скасовано рішення апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції, не закінчує розгляд справи, а тому не може бути предметом розгляду за нововиявленими обставинами

**Обставини справи:** за ухвалою ВС від 10.10.2018 ухвалу апеляційного суду від 22.03.2017, якою змінено вирок місцевого суду від 23.09.2015, скасовано і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

У заяві засуджена ОСОБА\_1 порушує питання про перегляд за нововиявленими обставинами вказаної ухвали ВС від 10.10.2018.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** нововиявлені обставини мають стосуватися лише вироку або судових рішень, що постановлені щодо цього вироку, тобто судового рішення по суті кримінального обвинувачення. Таким чином, за нововиявленими обставинами можуть бути переглянуті лише судові рішення по суті кримінального обвинувачення, що набрали законної сили та є остаточними.

У своїй заяві засуджена порушує питання про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали ВС від 10.10.2018, якою скасовано ухвалу апеляційного суду від 22.03.2017 і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Водночас вказана ухвала ВС, якою скасовано рішення апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції, не закінчує розгляд справи, а тому не може бути предметом розгляду за нововиявленими обставинами.

Відповідно до ст. 464 КПК не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя перевіряє її відповідність вимогам ст. 462 цього Кодексу і вирішує

питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 28.09.2020 у справі № 2035/5763/2020 (провадження № 51-317зно18) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91933079>*

### 2.4. Ухвала касаційного суду, якою задоволено клопотання про передачу кримінального провадження на розгляд з одного суду до іншого, не закінчує розгляд справи, а тому не може бути предметом перегляду за нововиявленими обставинами

**Обставини справи:** Ухвалою ККС від 05.12.2019 задоволено клопотання представника потерпілого ОСОБА\_2, адвоката та представника потерпілого ОСОБА\_3, адвоката, кримінальне провадження за обвинуваченням ОСОБА\_1, ОСОБА\_4 та ОСОБА\_5 у вчиненні злочинів, передбачених ч. 3 ст. 28 ч. 2 ст. 194 КК, направлено з одного місцевого суду до іншого.

Обвинувачений ОСОБА\_1 звернувся до ВС із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами вищезазначеного судового рішення.

За змістом заяви він просить скасувати ухвалу ККС від 05.12.2019 та постановити нову, якою кримінальне провадження за обвинуваченням ОСОБА\_1, ОСОБА\_4 та ОСОБА\_5 залишити на розгляді місцевого суду, який у Овідіопольському районному суді Одеської області.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** ККС, ураховуючи результати системного тлумачення глави 34 КПК у взаємозв'язку зі статтями 8, 129 Конституції України, а також з принципом правової визначеності, констатує, що кримінальне провадження за нововиявленими обставинами є формою перегляду рішень суддів, які набрали законної сили. За своїм змістом ця стадія кримінального процесу виступає як механізм, що доповнює звичайні заходи забезпечення правосудності судових рішень у кримінальних провадженнях. Цей вид провадження має резервне значення та використовується лише у випадках, коли вичерпані всі інші допустимі засоби процесуально-правового захисту. Аналіз нововиявлених обставин, перелік яких наведено у ч. 2 ст. 459 КПК, надає можливість визначити, що жодна з таких обставин не може бути зафіксована ухвалою ВС про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого.

Ухвала ККС від 05.12.2019, якою задоволено клопотання про передачу кримінального провадження на розгляд з одного суду до іншого, не закінчує розгляд справи, тому не може бути предметом перегляду за нововиявленими обставинами.

Відповідно до ст. 464 КПК не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя перевіряє її відповідність вимогам ст. 462 цього Кодексу і

вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами.

Вирішення судом питання про відкриття провадження означає, що питання стосується того, чи є підстави для відкриття провадження, і таким чином, Суд вважає, що таке формулювання дає повноваження як відкрити, так і відмовити у відкритті провадження, і вирішення цього питання залежить від наявності або відсутності підстав для відкриття провадження.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 27.01.2020 у справі № 509/3699/19 (провадження № 51-4747зно19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87211819>*

## 3. ВИДИ НОВОВІЯВЛЕНИХ АБО ВИКЛЮЧНИХ ОБСТАВИН

### 3.1. Обставини, які можуть вважатися нововиявленими або виключними

**3.1.1. Належним засобом доказування наявності нововиявлених обставин, передбачених у п.1 ч.2 ст. 459 КПК, ураховуючи наявність кримінальної відповідальності за штучне створення або підроблення доказів, давання завідомо неправдивих показань свідка, на яких ґрунтується вирок, слід вважати процесуальне рішення за наслідками здійснення кримінального провадження, яким би було встановлено відповідні факти**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою місцевого суду від 06.12.2018 заяву засудженого ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами вироку апеляційного суду від 07.12.2004 та ухвали ВСУ від 14.07.2005 в частині визнання ОСОБА\_1 винуватим за пунктами «а», «и», «і» ст. 93 КК 1960 р. залишено без задоволення.

За ухвалою апеляційного суду від 06.05.2019 ухвалу суду першої інстанції залишено без зміни.

У касаційній скарзі засуджений та його захисник просять скасувати рішення судів попередніх інстанцій за результатами розгляду заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами і призначити новий розгляд у суді першої інстанції. Як на нововиявлену обставину посилаються на розбіжності між показаннями лікаря-стоматолога ОСОБА\_2, покладеними судом в основу вироку, та висновками судово-медичної експертизи в частині стоматологічного статусу ОСОБА\_3, в умисному вбивстві якого ОСОБА\_1 визнано винуватим. На думку засудженого, такі розбіжності свідчать про підроблення доказів та надання свідком завідомо неправдивих показань, що є підставою для скасування обвинувального вироку в порядку процедури, передбаченої главою 34 КПК.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.



**Обґрунтування позиції ККС:** процедура перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами за своєю правовою природою не є повторним розглядом справи по суті, повторною апеляцією чи касацією, вона не передбачає нового встановлення фактичних обставин кримінального провадження та усунення суперечностей у доказах. У цьому випадку суд лише перевіряє наявність передбачених у ч. 2 ст. 459 КПК обставин, на які учасники судового провадження посилаються як на нововиявлені, та надає оцінку тому, чи могли вказані обставини, що не були відомі суду на час розгляду справи, вплинути на правильність рішення суду, яке належить переглянути.

Колегія суддів зазначає, що згідно з процедурою перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами підставою його здійснення є одна обставин, визначених у ч. 2 ст. 459 КПК, що на час подання відповідної заяви підтверджена належними засобами доказування.

З огляду на те, що за завідомо неправдиве показання свідка, завідомо неправдивий висновок експерта у ст. 384 КК передбачено кримінальну відповідальність, належним засобом доказування існування викладених у заяві засудженого обставин слід вважати процесуальне рішення за наслідками здійснення кримінального провадження, яким би було встановлено відповідні факти.

Проте належного підтвердження доводів у частині підроблення висновку експерта та (або) надання свідком завідомо неправдивих показань засуджений суду не надав. Результатів здійснення кримінальних проваджень за вказаними фактами матеріали справи не містять.

Допитана в судовому засіданні свідок ОСОБА\_2 підтвердила показання, які вона давала під час розгляду кримінального провадження по суті, за винятком обставин, які не пам'ятала внаслідок спливу тривалого строку з моменту вчинення злочину.

Долученими до матеріалів провадження висновками експертизи та комісійної судово-медичної експертизи підтверджується лише наявність розбіжностей між показаннями свідка ОСОБА\_2 та висновками судово-медичної експертизи в частині стоматологічного статусу ОСОБА\_3, проте не встановлено факту завідомої неправдивості цих доказів.

Як убачається з матеріалів справи, показання свідка ОСОБА\_2 та висновки судово-медичної експертизи були предметом безпосереднього судового дослідження, про наявність у них суперечностей суду було відомо на час розгляду справи, а тому в силу приписів ч. 2 ст. 459 КПК самі по собі такі розбіжності не можуть бути підставою для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами.

Разом із тим, в основу висновку суду про доведеність винуватості ОСОБА\_1 у вчиненні злочинів, за які його засуджено, окрім показань свідка ОСОБА\_2 та висновку судово-медичної експертизи, покладено й інші докази, зокрема, показання потерпілих, свідків, дані протоколів слідчих дій, висновки експертиз, а також показання засуджених, на підставі дослідження яких судом постановлено обвинувальний вирок.

З огляду на це, розглянувши заяву ОСОБА\_1, суд дійшов обґрунтованого висновку про те, що одне лише посилання, без підтвердження належними доказами, на підроблення висновку експерта та завідомо неправдиві показання свідка не може бути підставою для скасування вироку за нововиявленими обставинами, оскільки не є достатнім для сумнівів у законності остаточного й обов'язкового до виконання судового рішення, а тому на підставі ст. 467 КПК залишив заяву засудженого без задоволення.

**Висновок:** за змістом п. 1 ч. 2 ст. 459 КПК нововиявленими обставинами, зокрема, визнається штучне створення або підроблення доказів, завідомо неправдиві показання свідка, на яких ґрунтується вирок. Належним засобом доказування цих обставин в якості нововиявлених, зважаючи на встановлення кримінальної відповідальності за зазначені діяння, слід вважати процесуальне рішення за наслідками здійснення кримінального провадження, яким би було встановлено відповідні факти.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 21.01.2020 у справі № 315/793/16-к (провадження № 51-3062км19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87211759>*

**3.1.2. Рішення Конституційного Суду України про визнання неконституційними окремих положень КПК є виключною, а не нововиявленою обставиною (п. 1 ч. 3 ст. 459 КПК).**

**Відповідно до ч. 3 ст. 459 КПК встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, що було застосовано судом при вирішенні справи є виключною, а не нововиявленою обставиною, у зв'язку із чим заява засудженого не могла вважатися такою, що оформлена згідно з вимогами, передбаченими ст. 462 КПК, саме в частині вимог щодо зазначення нововиявлених обставин (нововиявленої обставини)**

**Обставини справи:** ОСОБА\_1 звернулася до слідчого судді в порядку ст. 303 КПК зі скаргою, в якій просила зобов'язати посадових осіб прокуратури внести відомості про кримінальне правопорушення в ЄРДР за її заявою про вчинений злочин.

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за ухвалою слідчого судді місцевого суду від 04.03.2020 зазначену скаргу ОСОБА\_1 залишено без задоволення. За ухвалою апеляційного суду від 19.03.2020 відмовлено

у відкритті провадження за апеляційною скаргою ОСОБА\_1 на вказану ухвалу слідчого судді на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки цей Кодекс не передбачає можливості оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді, якою скаргу особи на бездіяльність прокуратури залишено без задоволення.

Ухвалою ВС від 15.06.2020 ОСОБА\_1 відмовлено у відкритті касаційного провадження за її касаційною скаргою на ухвалу апеляційного суду про відмову у відкритті апеляційного провадження на підставі п. 2 ч. 2 ст. 428 КПК.

Рішенням КСУ від 17.06.2020 № 4-р (II)/2020, ухваленого за конституційною скаргою ОСОБА\_2, визнано неконституційними та такими, що втрачають чинність положення ч. 3 ст. 307 КПК щодо заборони оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення.

Враховавши вказане Рішення КСУ, ОСОБА\_1 звернулася до апеляційного суду із заявою про перегляд ухвали апеляційного суду від 19.03.2020 за нововиявленими обставинами, в якій просила: задовольнити заяву, переглянути ухвалу апеляційного суду та на підставі ч. 4 ст. 459 КПК скасувати її, поновити строк на апеляційне оскарження, прийняти апеляційну скаргу до розгляду, скасувати ухвалу слідчого судді місцевого суду та задовольнити її скаргу на бездіяльність, зобов'язавши посадових осіб прокуратури внести відомості про кримінальне правопорушення за її заявою про злочин.

За результатом розгляду цієї заяви апеляційний суд своєю ухвалою від 17.09.2020, керуючись положеннями статей 459, 467 КПК, поновив строк на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді місцевого суду від 04.03.2020 та відмовив у задоволенні заяви ОСОБА\_1 про перегляд ухвали апеляційного суду від 19.03.2020 за нововиявленими обставинами.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду від 17.09.2020 та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** суд апеляційної інстанції, приймаючи рішення за заявою ОСОБА\_1 про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, не врахував вимог статей 429, 462, 464 та 467 КПК з огляду на наступне.

Зі змісту заяви ОСОБА\_1, яку вона визначила як таку, що подається у зв'язку із нововиявленими обставинами, вбачається, що підставою для такого розгляду вона визначає наявність Рішення КСУ від 17.06.2020 № 4-р (II)/2020 та, посилаючись на ст. 459 КПК, просила здійснити апеляційний перегляд ухвали слідчого судді.

Проте, відповідно до ч. 3 ст. 459 КПК, встановлена КСУ неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення,

що застосований судом під час вирішення справи є виключною, а не нововиявленою обставиною, у зв'язку із чим заява ОСОБА\_1 не могла вважатися такою, що оформлена згідно з вимогами, передбаченими ст. 462 цього Кодексу, саме в частині вимог щодо зазначення нововиявлених обставин (нововиявленої обставини). Крім того, ОСОБА\_1 в цій же заяві просила поновити строк на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді, що не передбачено процедурою здійснення перегляду судового рішення, передбаченою главою 34 КПК.

Таким чином, зі змісту заяви ОСОБА\_1 неможливо однозначно встановити за якою саме процедурою особа просить здійснити перегляд ухвали апеляційного суду від 19.03.2020, така заява містить суперечності, у зв'язку із чим до заяви підлягали застосуванню положення ч. 3 ст. 464 КПК та вимоги ч. 3 ст. 429 цього Кодексу.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 04.02.2021 у справі № 405/1316/20 (провадження № 51-2717км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94623745>*

### 3.2. Обставини, які не можуть вважатися нововиявленими або виключними

#### 3.2.1. Обставини, які були встановлені та належним чином перевірені під час здійснення кримінального провадження, не вважаються нововиявленими

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою місцевого суду від 12.11.2018 заяву законного представника неповнолітнього ОСОБА\_1 - ОСОБА\_2 про перегляд постанови місцевого суду від 30.07.2009 за нововиявленими обставинами залишено без задоволення.

За ухвалою апеляційного суду ухвалу місцевого суду від 12.11.2018 залишено без зміни.

ОСОБА\_1 оскаржує ухвали місцевого суду про відмову у задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та апеляційного суду, якою зазначену ухвалу залишено без зміни, посилаючись на те, що судами безпідставно не взято до уваги показання очевидців події, що сталася між засудженим та потерпілим, про яких не було відомо суду під час ухвалення судового рішення, а тому згадані обставини є нововиявленими.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** законний представник неповнолітнього, вказуючи на наявність нововиявлених обставин, що виправдовують ОСОБА\_1, подала до місцевого суду заяву, у якій ставила питання про перегляд у порядку глави 34 КПК постанови районного суду, якою до ОСОБА\_1 було застосовано примусові заходи виховного характеру. При цьому законний представник у своїй заяві як на нововиявлені обставини посилалася на те, що судом не було належним

чином роз'яснено обвинуваченому ОСОБА\_1 суті обвинувачення. Крім того, зазначала, що судом не було враховано факту добровільної передачі потерпілим грошей ОСОБА\_1, що могли підтвердити безпосередні очевидці події, про яких суду не було відомо на час ухвалення судового рішення щодо ОСОБА\_1.

Системне тлумачення ст. 459, пунктів 4, 5 ст. 462, ст. 91 КПК вказує на те, що перегляд судових рішень, які набрали законної сили, за нововиявленими обставинами є екстраординарною процедурою перегляду судових рішень, що має місце у виняткових випадках, коли після завершення розгляду кримінальної справи в звичайному порядку (в судах першої, апеляційної і касаційної інстанцій) виявлені обставини, які мають такі ознаки: 1) вони об'єктивно існували на момент ухвалення відповідних судових рішень, але не були відомі та не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами, під час судового провадження і стали відомі вже після ухвалення відповідного судового рішення; 2) вони перебувають в органічному зв'язку з елементами предмета доказування в кримінальному провадженні, тобто вони можуть мати значення для оцінки або безпосередньо обставин, які підлягають доказуванню, або доказів, покладених в основу судового рішення; 3) вони мають істотне значення, оскільки самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

Під час дослідження матеріалів кримінального провадження встановлено, що в ході перевірки обставин, на які у своїй заяві вказувала законний представник, місцевий суд, дотримуючись вимог статей 459, 466, 467 КПК, ретельно перевірів усі доводи заяви, співставивши їх з матеріалами кримінальної справи, не визнав їх нововиявленими в розумінні ст. 459 КПК та з наведенням докладних мотивів дійшов висновку, що зазначені в заяві обставини не можуть бути підставою для перегляду судового рішення.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 26.12.2019 у справі № 1-79/09 (провадження № 51-2503км19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86755046>*

### 3.2.2. Неоднаковість судової практики стосовно вирішення конкретного питання у кримінальному провадженні не вважається нововиявленою обставиною

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за вироком місцевого суду від 15.08.2012 ОСОБА\_1 засуджено за ч. 4 ст. 187, пунктами 1, 6, 12 ч. 2 ст. 115, ч. 2 ст. 263, ч. 2 ст. 185 КК, на підставі ст. 70 КК йому призначено остаточне покарання у виді довічного позбавлення волі. Вирок суду набрав чинності 18.12.2012.

Ухвалою місцевого суду від 02.08.2016 строк попереднього ув'язнення засудженому ОСОБА\_1 з 14.06.2010 (дата затримання) по 18.12.2012 (дата набрання вироком законної сили) зараховано в строк відбутого покарання з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі.

Ухвалою місцевого суду від 04.07.2017 ОСОБА\_1 відмовлено в задоволенні клопотання про зарахування строку попереднього ув'язнення у строк відбутого покарання в період з 23.12.2015 (день прибуття у СІЗО для участі у судовому розгляді заяви про перегляд вироку місцевого суду від 15.08.2012 за нововиявленими обставинами) по 21.06.2017 (день, з якого набрала чинності нова редакція ч. 5 ст. 72 КК) з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі на підставі п. «Г» ч. 5 ст. 72 КК.

ОСОБА\_1 звернувся до суду із заявою про перегляд ухвали місцевого суду від 04.07.2017, що була залишена без зміни ухвалою апеляційного суду від 28.08.2017, за нововиявленими обставинами, посилаючись на те, що існує інша судова практика. При цьому як на приклад послався на ухвалу апеляційного суду від 15.07.2017, а також ухвалу місцевого суду від 28.09.2016. На його думку, наявність рішення має преюдиціальне значення для суду, це є нововиявленою обставиною, і тому його заява є обґрунтованою й такою, що підлягає задоволенню.

Ухвалою місцевого суду від 27.07.2018 відмовлено в задоволенні заяви засудженого ОСОБА\_1 про перегляд ухвали місцевого суду від 04.07.2017 за нововиявленими обставинами. Суд першої інстанції мотивував своє рішення тим, що судова практика, на яку посилається засуджений ОСОБА\_1, зокрема ухвалення рішень судами в інших кримінальних провадженнях, якими вирішувались питання щодо застосування положень ч. 5 ст. 72 КК, не є нововиявленою обставиною в розумінні ст. 459 КПК.

Апеляційний суд ухвалою від 30.08.2018 апеляційну скаргу засудженого залишив без задоволення, а оскаржувану ним ухвалу місцевого суду від 27.07.2018 – без зміни.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** з матеріалів справи вбачається, що засуджений ОСОБА\_1 свою заяву про перегляд ухвали місцевого суду від 04.07.2017 за нововиявленими обставинами мотивував тим, що йому з ЄДРСР стало відомо про те, що є судові рішення про задоволення аналогічних клопотань засуджених про зарахування строку перебування у слідчому ізоляторі у строк покарання відповідно до ч. 5 ст. 72 КК у редакції Закону України від 26.11.2015 № 838-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання», і, як приклад, навів ухвалу апеляційного суду від 15 липня 2017 року та ухвалу місцевого суду від 28.09.2016.

Суд першої інстанції, дотримуючись вимог статей 459, 466, 467 КПК, перевірів доводи заяви, врахував положення ч. 1 ст. 7, частин 1 і 6 ст. 9, ст. 90 КПК та дійшов обґрунтованого висновку, що наявність інших судових рішень, якими задовольняються клопотання засуджених про зарахування у строк відбутого покарання строку попереднього ув'язнення, не є нововиявленою обставиною та не доводять неправильності ухвали місцевого суду від 04.07.2017.

Здійснюючи в порядку апеляційної процедури перевірку доводів апеляційної скарги ОСОБА\_1 на ухвалу суду першої інстанції, апеляційний суд погодився із таким висновком, дотримуючись вимог кримінального процесуального закону, надав їм відповідну оцінку та вмотивував прийняте рішення.

Так, суд апеляційної інстанції у своєму рішенні переконливо зазначив про те, що судова практика, зокрема судові рішення різних інстанцій в інших кримінальних провадженнях, якими вирішувалося питання щодо застосування положень ч. 5 ст. 72 КК, на яку посилається засуджений у заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, не є підставою для задоволення його заяви, адже йдеться про неоднозначність існуючої судової практики з цього питання, що не може вважатися нововиявленою обставиною в конкретному кримінальному провадженні в цілому.

Суд погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій і вважає їх достатньо вмотивованими.

Крім того, посилання засудженого на практику судів першої та апеляційної інстанцій не спростовує правильності висновків суду в даному провадженні та не узгоджується з практикою ВС (справа № 497/349/16-к, провадження № 51-6198км18).

*Детальніше з текстом постанови ВС від 10.09.2020 у справі № 711/5140/17 (провадження № 51-9796км18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91555111>*

**3.2.3. Нескладання присяги суддями обласного суду та суддями Верховного Суду України, які розглядали справу щодо засудженого, не вважається нововиявленою обставиною з огляду на те, що відповідно до Закону України «Про статус суддів», що був чинним на момент ухвалення судових рішень стосовно нього, не передбачалося процедури повторного складання присяги суддями, які її прийняли до набрання чинності вказаним законом, а раніше обрані судді до присяги не приводилися, ураховуючи відсутність такої вимоги у Законі «Про статус суддів» та принцип незворотності закону в часі**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за вироком обласного суду від 14.12.1999 ОСОБА\_1 засуджено за пунктами «а», «г», «е», «з», «і» ст. 93, ч. 2 ст. 86, ч. 2 ст. 140, ч. 3 ст. 193, ст. 208, ст. 42 КК 1960 р. до смертної кари – розстрілу з конфіскацією всього належного йому майна.

Своєю ухвалою від 30.05.2000 ВСУ вказаний вирок змінив. Призначене ОСОБА\_1 за пунктами «а», «г», «е», «з», «і» ст. 93 КК 1960 р. покарання у вигляді смертної кари – розстрілу замінив на покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна. На підставі ст. 42 цього Кодексу ухвалив вважати ОСОБА\_1 засудженим за пунктами «а», «г», «е», «з», «і» ст. 93, ч. 2

ст. 86, ч. 2 ст. 140, ч. 3 ст. 193, ст. 208 КК 1960 р. до довічного позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна. У решті вирок залишено без зміни.

За ухвалою місцевого суду від 09.04.2020 залишено без задоволення заяви ОСОБА\_1 від 21.11.2017 і 27.11.2017 та від 23.03.2020 про перегляд за нововиявленими обставинами вироку обласного суду від 14.12.1999 щодо нього.

Апеляційний суд ухвалою від 21.05.2020 ухвалу місцевого суду залишив без зміни.

У касаційній скарзі засуджений просить скасувати ухвали цих судів і призначити новий розгляд у суді першої інстанції. Зазначає, що місцевим судом не взято до уваги, зокрема, те, що на час постановлення вироку обласного суду від 14.12.1999 йому не було відомо, що це рішення підписане іншим складом суду, ніж той, що брав участь під час розгляду справи. Вказує на те, що судді ОСОБА\_4 та ОСОБА\_7 не склали присягу державі Україна.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** визнаючи вказані вище доводи у касаційній скарзі засудженого необґрунтованими, колегія суддів ККС вказує на таке. У своїх заявах ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами вироку обласного суду від 14.12.1999 вказував на нововиявлену обставину про яку йому не було відомо, а саме, що у вересні 2017 р. він дізнався про те, що судді обласного суду ОСОБА\_4 і ОСОБА\_5, та судді ВСУ ОСОБА\_6, ОСОБА\_7 і ОСОБА\_8, які розглядали справу щодо нього, не склали письмової присяги судді України, а тому ці судді винесли завідомо неправосудні рішення.

Перевіривши обставини, на які посилався засуджений, суд першої інстанції, з дотриманням вимог статей 459, 466, 467 КПК належним чином умотивувавши своє рішення, дійшов правильного висновку, що обставини, на які посилається у своїх заявах засуджений ОСОБА\_1 як на підставі скасування вироку обласного суду за нововиявленими обставинами, не є нововиявленими в розумінні вимог ч. 2 ст. 459 КПК. Судове рішення суду першої інстанції відповідає вимогам ст. 370 КПК.

Так, відповідно до ст. 10 Закону «Про статус суддів» від 15.12.1992 № 2862-XII вперше обраний суддя в урочистій обстановці приймає присягу. Вказаною нормою не передбачено повторної присяги суддів, які її прийняли до прийняття вказаного закону. Крім того, відповідно до п. 12 перехідних положень Конституції України від 28.06.1996 судді всіх судів України, обрані чи призначені до дня набуття чинності Конституцією, продовжують здійснювати свої повноваження згідно з чинним законодавством до закінчення строку, на який вони обрані чи призначені.

Також до набрання чинності Законом «Про статус суддів» від 15.12.1992 № 2862-XII, яким було передбачено прийняття присяги вперше обраним суддею та визначено зміст такої присяги, раніше обрані судді до присяги не приводилися



з огляду на відсутність такої вимоги у зазначеному Законі та принцип незворотності закону в часі.

Колегія суддів установила, що судді обласного суду ОСОБА\_4 і ОСОБА\_5, які ухвалили вирок стосовно ОСОБА\_1, та судді ВСУ ОСОБА\_6, ОСОБА\_7 і ОСОБА\_8, які брали участь у перегляді вироку стосовно нього, були обрані до дня набуття чинності Конституцією України і здійснювали свої повноваження відповідно до вказаних вимог Конституції України.

*Детальніше з текстом постанови ККС від 20.04.2021 у справі № 175/4663/17 (провадження № 51-4267км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96545036>*

**3.2.4. Постійний догляд засудженим за близьким родичем (батьком, бабусею тощо) не є нововиявленою обставиною, оскільки ця обставина повинна була бути відомою засудженим під час постановлення вироку. Нововиявленими можуть визнаватися лише такі обставини, які вже існували на час постановлення рішення, але не були відомі і не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою**

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** вироком місцевого суду від 29.11.2018 ОСОБА\_1 було засуджено до покарання у виді позбавлення волі: за ч. 1 ст. 186 КК – на строк 3 роки; за ч. 4 ст. 296 КК – на строк 5 років; за сукупністю злочинів на підставі ст. 70 КК – на строк 5 років. Відповідно до ст. 75 КК його було звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком тривалістю 3 роки.

19.04.2019 апеляційний суд скасував вирок в частині призначеного покарання і постановив свій вирок, яким за сукупністю злочинів призначив засудженому покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років.

Потерпілий ОСОБА\_2 та засуджений ОСОБА\_1 17.05.2019 звернулися до апеляційного суду з заявами про перегляд вищевказаного вироку за нововиявленими обставинами.

Крім того, засуджений та його захисник подали на цей вирок касаційні скарги, за якими 23.07.2019 було відкрито касаційне провадження. Однак за заявами засудженого та захисника про відмову від касаційної скарги ухвалою від 15.10.2019 касаційний суд закрити касаційне провадження.

Тим часом вироком від 19.08.2019 апеляційний суд скасував за нововиявленими обставинами вирок від 19.04.2019 в частині призначеного покарання, і постановив вирок, яким на підставі ст. 75 КК звільнив засудженого від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком тривалістю 3 роки.

За скаргою прокурора ВС постановою від 03.03.2020 скасував вирок від 19.08.2019 і призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції. Суд зазначив, що апеляційний суд не обґрунтував чому захворювання бабусі засудженого є нововиявленою обставиною в розумінні ст. 459 КПК, чи існувала ця обставина на

момент ухвалення оскаржуваного судового рішення і чому про неї не було та не могло бути відомо суду та особам, які звернулися із заявами про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

В результаті нового розгляду апеляційний суд 25.05.2020 скасував за нововиявленими обставинами вирок від 19.04.2019 в частині призначеного покарання і постановив вирок, яким на підставі ст. 75 КК звільнив засудженого від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком тривалістю 3 роки.

**Позиція ККС:** скасовано вирок апеляційного суду від 25.05.2020 і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** обставини, які існували і про які сторона знала або мала знати на момент постановлення рішення, але з тих чи інших причин не представила суду, не можуть вважатися нововиявленими. Також не можуть вважатися підставами для перегляду за нововиявленими обставинами докази, які були доступні стороні і які вона мала можливість представити при сумлінному використанні своїх процесуальних можливостей.

Перегляд за нововиявленими обставинами не може використовуватися як прихована апеляція на судові рішення, яке набрало законної сили, тобто для повторного розгляду справи і отримання нової оцінки її обставин. Таке використання екстраординарної процедури підриває принцип сталості судового рішення (*res judicata*).

Апеляційний суд переглянув вирок від 19.04.2019, пославшись на такі докази, надані заявником: довідку про склад сім'ї; акт обстеження матеріально-побутових умов; довідку лікувального закладу та виписки з медичної карти бабусі засудженого. На підставі цих доказів суд встановив, що засуджений проживає разом зі своєю бабусею, яка внаслідок захворювання потребує сторонньої допомоги, яку крім засудженого ніхто не може надати. Апеляційний суд зробив висновок, що оскільки вказані документи не були надані апеляційному суду, вони свідчать про нововиявлену обставину, що дає підставу для перегляду та скасування вироку апеляційного суду.

Суд не може погодитися з таким підходом апеляційного суду.

Нововиявленими можуть бути лише обставини, які вже існували на час постановлення рішення, але не були відомі і не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою. Та обставина, що засуджений здійснює постійний догляд за своєю бабусею не могла бути йому невідомою на час постановлення вироку, про перегляд якого він просив, якщо такий догляд ним дійсно здійснювався. У такому разі, така обставина не може вважатися нововиявленою.

Якщо ж спиратися на твердження засудженого у його заяві про те, що потребувати допомоги його бабуся стала лише після винесення вироку судом апеляційної інстанції, то це призводить до висновку, що згадана обставина не

існувала на момент винесення вироку, а тому не може бути визнана нововиявленою у значенні статті 459 КПК.

Апеляційний суд в обґрунтування того, що встановлена ним обставина є нововиявленою, послався на те, що сторона захисту не надала ці докази під час минулого розгляду, оскільки захищалася лише від доводів апеляційної скарги прокурора, які не стосувалися особистих обставин засудженого. Суд не може визнати переконливою таку аргументацію, оскільки прокурор не міг посилатися в своїй скарзі на обставину, про яку сторона захисту не повідомляла в судах першої і апеляційної інстанції.

Крім того, статті 50 та 75 КК чітко передбачають, що при призначенні покарання та звільненні від відбування покарання з випробуванням суд враховує тяжкість кримінального правопорушення, особу винного та інші обставини справи. Обвинувачений був представлений захисником, який не міг не знати і в силу своїх професійних обов'язків не міг не повідомити своєму клієнту про обставини, які враховуються судом при призначенні покарання. Таким чином, для сторони захисту цілком передбачуваною була необхідність надати докази обставин, які могли вплинути на рішення суду щодо призначення покарання.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 26.01.2021 у справі № 127/29594/18 (провадження № 51-2364км19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94525391>*

*Аналогічні рішення:*

– *постанова ВС від 03.03.2020 у справі № 127/29594/18 (провадження № 51-2364км19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88103255>*

– *постанова ВС від 09.02.2021 у справі № 127/18010/17 (провадження № 51-1624км19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94803618>*

### **3.2.5. Повне визнання засудженим своєї вини під час судового розгляду у вчиненні злочину, в якому він обвинувачувався, якщо у добровільності та істинності його позиції переконався суд, не є самообмовою, та не може бути нововиявленою обставиною**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за вироком місцевого суду від 12.08.2019 ОСОБА\_1 визнано винуватим та засуджено за ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 205 КК. 05.02.2020 захисник в інтересах ОСОБА\_1, подав заяву про перегляд вказаного вироку за нововиявленими обставинами.

За ухвалою місцевого суду від 24.07.2020 залишено без задоволення заяву адвоката про перегляд за нововиявленими обставинами вироку місцевого суду від 12.08.2019 щодо ОСОБА\_1.

За ухвалою апеляційного суду від 27.08.2020 апеляційні скарги засудженого ОСОБА\_1 та захисника залишено без задоволення, а ухвала місцевого суду від 24.07.2020 залишено без зміни.

**Позиція ККС:** залишено без зміни ухвали судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС визнала обґрунтованою ухвалу місцевого суду від 24.07.2020, якою залишено без задоволення заяву захисника про перегляд вироку місцевого суду від 12.08.2019 за нововиявленими обставинами з огляду на таке.

У заяві про перегляд вироку місцевого суду від 12.08.2019 щодо ОСОБА\_1 за нововиявленими обставинами захисник послався на те, що засуджений ОСОБА\_1 самообмовив себе під час досудового розслідування та судового розгляду. Вказану обставину захисник вважав нововиявленою й достатньою для скасування обвинувального вироку щодо ОСОБА\_1 в порядку, процедури, передбаченій Главою 34 КПК.

Однак, як убачається зі змісту вироку, при розгляді кримінального провадження в межах висунутого обвинувачення, ОСОБА\_1 надав суду показання, повністю визнав себе винуватим у вчиненні злочину, в якому він обвинувачувався, не оспорував обставин його вчинення, як й інші учасники судового провадження, не заперечував проти його розгляду у порядку, передбаченому ч. 3 ст. 349 КПК, заявивши, що розуміє зміст цих обставин і його процесуальних прав, роз'яснених судом. Водночас, суд переконався у добровільності та істинності його позиції, а також позицій інших учасників судового провадження і роз'яснив, що у такому випадку вони будуть позбавлені права оспорювати фактичні обставини справи в апеляційному порядку.

Тобто, самообмова засудженого ОСОБА\_1, на яку захисник послався у своїй заяві як на нововиявлену обставину для скасування обвинувального вироку, ніяким чином не співставляється з повним визнання засудженим своєї вини, та не відповідає критеріям, визначеним кримінальним процесуальним законом для здійснення провадження за нововиявленими обставинами.

З огляду на це, розглянувши заяву захисника про перегляд вироку місцевого суду від 12.08.2019 щодо ОСОБА\_1 в порядку глави 34 КПК, не встановивши обставин на підтвердження доводів захисника, які би згідно з ч. 2 ст. 459 КПК можна було визнати нововиявленими, суд дійшов обґрунтованого висновку про залишення заяви без задоволення.

Вказані обставини також були предметом перевірки суду апеляційної інстанції, який за результатами перегляду ухвали місцевого суду відповідно до вимог ст. 419 КПК надав їм належну оцінку та правильно відмовив у задоволенні апеляційних скарг засудженого і захисника.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 28.04.2021 у справі № 203/1981/19 (провадження № 51-4656км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96669430>*

### 3.2.6. Неможливість відтворення аудіозапису через відсутність необхідного технічного обладнання і програмного забезпечення, а також неприйняття суддею присяги не є нововиявленою обставиною

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за вироком апеляційного суду від 28.12.2004 ОСОБА\_1 засуджено за п. «з» ст. 93, ст. 94, ч. 1 ст. 123 КК 1960 р., ч. 1 ст. 129, ч. 2 ст. 185, ч. 1 ст. 201, ч. 1 ст. 263 КК 2001 р. та на підставі ч. 1 ст. 42 КК 1960 р. призначено покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією предметів контрабанди.

Ухвалою ВСУ від 29.03.2005 вказаний вирок апеляційного суду залишено без зміни.

За ухвалою місцевого суду від 28.11.2019 відмовлено у задоволенні заяви засудженого ОСОБА\_1 про перегляд вироку апеляційного суду від 28.12.2004 за нововиявленими обставинами.

За ухвалою апеляційного суду від 02.04.2020 апеляційну скаргу засудженого на ухвалу місцевого суду залишено без задоволення.

У касаційній скарзі захисник просить скасувати ухвалу апеляційного суду від 02.02.2020.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** за змістом статей 459–467 КПК перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами є ревізійною стадією, в ході якої суд не розглядає обвинувачення по суті, а лише надає оцінку доводам учасників судового провадження щодо наявності у кримінальному провадженні обставин, що не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення, а також щодо можливості впливу цих обставин на правильність судового рішення, яке належить переглянути.

Як убачається із долучених до касаційної скарги копій судових рішень, заяву засудженого ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами вироку апеляційного суду від 28.12.2004 залишено без задоволення, оскільки суду не надано жодних належних та достатніх доказів, які б свідчили про наявність нововиявлених обставин, зокрема, тих, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку, що належить переглянути, а ті доводи, що він наводить фактично, зводяться до переоцінки доказів.

Із вказаним погодився апеляційний суд та вказав, що висновки апеляційного суду, з якими, у свою чергу, погодився ВСУ, про винуватість ОСОБА\_1 у скоєнні злочинів, за які його засуджено до довічного позбавлення волі, відповідають фактичним обставинам справи та з достатньою повнотою підтверджуються перевіреними під час судового слідства та наведеними у вироку доказами. Крім

цього, зазначив, що питання які порушував засуджений у своїх клопотаннях, поданих до місцевого суду, стосуються процесуальних порушень, які нібито були допущені судом при розгляді кримінальної справи відносно нього та які вже були досліджені ВС під час перегляду вироку апеляційного суду від 28.12.2004 та жодним чином не впливають на правильність висновків суду першої інстанції щодо відсутності підстав для перегляду зазначеного вироку за нововиявленими обставинами.

Щодо доводів захисника по те, що істотною нововиявленою обставиною є неможливість відтворення аудіозапису судового засідання апеляційного суду, яким було постановлено вирок відносно нього, колегія суддів апеляційного суду вірно вказала, що неможливість відтворення аудіозапису через відсутність необхідного технічного обладнання і програмного забезпечення, не є нововиявленою обставиною в розумінні ст. 459 КПК.

Серед іншого, суди вірно зазначили, що обставини неприйняття суддею присяги не належать до нововиявлених обставин, які є підставою для перегляду вироку суду. На відміну від перегляду судового вироку в порядку апеляційного та касаційного оскарження, підставою такого перегляду є не недоліки розгляду справи судом (незаконність та (або) необґрунтованість вироку, порушення норм процесуального права), а те, що на час ухвалення вироку суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на прийняття обвинувального вироку, оскільки учасники розгляду справи не знали про неї та, відповідно, не могли надати суду дані про неї. Тобто перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами має на меті не усунення судових помилок, а лише перегляд вже розглянутої справи з урахуванням обставини, про існування якої стало відомо після ухвалення судового рішення.

У свою чергу, суд апеляційної інстанції, переглядаючи ухвалу в апеляційному порядку, належним чином перевірів доводи апеляційної скарги засудженого, надав на них вмотивовані відповіді та погодився із висновками, що доводи апеляційної скарги засудженого є безпідставними та не ґрунтуються на законі.

Викладені в ухвалі апеляційного суду мотиви залишення без задоволення апеляційної скарги є обґрунтованими, вважати ці висновки неправильними чи сумнівними підстави відсутні.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 18.05.2020 у справі № 573/1306/18 (провадження № 51-2290ск20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89289911>*

**3.2.7. Розгляд справи Верховним Судом України за касаційною скаргою засудженого без участі захисника не є нововиявленою обставиною. Звертаючись із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, заявник повинен вказати на обставини, що згідно з ч. 2 ст. 459 КПК визнаються**

нововиявленими, та обґрунтувати свої доводи щодо наявності відповідних обставин у кримінальному провадженні

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за вироком апеляційного суду від 11.09.2003 ОСОБА\_1 засуджено до покарання: за пунктами «а», «г», «і» ст. 93 КК у редакції 1960 р. у виді довічного позбавлення волі; за ч. 3 ст. 142 цього ж Кодексу у виді позбавлення волі на строк 12 років з конфіскацією всього майна, яке є його власністю. На підставі ст. 42 КК 1960 р. за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточно визначено ОСОБА\_1 покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією майна, яке є його власністю.

За ухвалою ВСУ від 18.12.2003 вирок апеляційного суду залишено без зміни.

Не погоджуючись із вказаним рішенням засуджений ОСОБА\_1 звернувся до ВС із заявою, в якій просив переглянути вищевказану ухвалу ВСУ стосовно нього за нововиявленими обставинами, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що розгляд справи ВСУ за його касаційною скаргою проводився незаконним складом суду та без участі захисника, чим вважає було порушено його право на захист.

За ухвалою ВС від 20.05.2020 заяву ОСОБА\_1 було залишено без руху через її невідповідність вимогам ст. 462 КПК і надано строк для усунення зазначених в ухвалі недоліків.

За ухвалою ВС від 13.07.2020 повернуто заяву засудженого ОСОБА\_1 про перегляд ухвали ВСУ від 18.12.2003 за нововиявленими обставинами, у зв'язку з тим, що він не усунув недоліки касаційної скарги, яку залишено без руху.

Засуджений повторно звернувся до ВС із заявою, в якій просить переглянути вищевказану ухвалу ВСУ стосовно нього за нововиявленими обставинами, посилаючись, як на нововиявлену обставину, на відсутність захисника під час касаційного розгляду його скарги та наводить аргументи, з цього приводу, аналогічні його попередній заяві.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** вичерпний перелік обставин, які можуть бути визнані нововиявленими, зазначено у ч. 2 ст. 459 КПК. Так, в якості нововиявлених обставин, ОСОБА\_1 посилається на відсутність захисника під час касаційного розгляду його скарги, однак ця обставина, відповідно до положень ст. 459 КПК, не належить до нововиявлених, оскільки, на час розгляду справи судом касаційної інстанції, була відома як суду, так і особисто засудженому, який брав участь у цьому судовому засіданні.

Інших належних доводів на необхідність перегляду ухвали касаційного суду від 18.12.2003 за нововиявленими обставинами засуджений у своїй заяві не навів.

З огляду на викладене, ВС не вбачає підстав для відкриття провадження за заявою засудженого ОСОБА\_1 про перегляд вказаної ухвали за нововиявленими обставинами.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 18.08.2020 у справі № 05-4202к03 (провадження № 51-2427зно20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91063808>*

### **3.2.8. Судові рішення касаційного суду, які були ухвалені після набрання законної сили судовим рішенням, що оскаржувалося, не є нововиявленими обставинами навіть у разі, якщо б вони могли суттєво вплинути на хід судового розгляду та на зміст судового рішення, що було винесене**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за вироком місцевого суду від 04.03.2016 затверджено угоду про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченим ОСОБА\_1. ОСОБА\_1 визнано винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 205 КК та призначено йому покарання із застосуванням ч. 2 ст. 53, ч. 1 ст. 69 КК у виді штрафу у розмірі 2250 НМДГ, тобто 38 250 грн.

Апеляційний суд ухвалою від 10.11.2016 апеляційну скаргу захисника в інтересах ОСОБА\_3 задовольнив, вирок місцевого суду від 04.03.2016 скасував, а матеріали кримінального провадження відносно ОСОБА\_1 направив до Генеральної прокуратури України для продовження досудового розслідування.

15.03.2017 прокурор, який брав участь у розгляді кримінального провадження судами першої та апеляційної інстанцій, звернувся до суду апеляційної інстанції із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали апеляційного суду від 10.11.2016.

Апеляційний суд ухвалою від 11.10.2018 вказану заяву прокурора залишив без задоволення, а ухвалу апеляційного суду – без змін.

У касаційній скарзі прокурор виклав вимогу про скасування ухвали апеляційного суду від 11.10.2018 і призначення нового розгляду у суді апеляційної інстанції, посилаючись на істотні порушення вимог кримінального процесуального закону, допущені апеляційним судом. Вказує, що суд апеляційної інстанції безпідставно послався на неможливість визнання нововиявленими обставинами висновків, викладених у постановках ВСУ від 15.12.2016 у кримінальних провадженнях №523/20820/14-к та №522/25223/14-к.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** апеляційний суд, розглянувши заяву прокурора про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали апеляційного суду від 10.11.2016, врахував практику ЄСПЛ, зокрема, рішення по справі «Желтяков проти України» «Рябих проти Росії». Таким чином, апеляційний суд при вирішенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами ретельно перевіряв суттєвість та значущість наведених заявником фактів.



Крім того, як убачається з ухвали суду апеляційної інстанції, в своїй заяві прокурор як на нововиявлені обставини послався на постанови ВСУ від 15.12.2016 у кримінальних провадженнях за №523/20820/14-к та №522/25223/14-к.

Суд апеляційної інстанції зазначив, що ухвала апеляційного суду була постановлена 10.11.2016 і на момент її ухвалення не існувало вищезазначених постанов ВСУ від 15.12.2016, тому посилання прокурора на дані постанови, як на нововиявлені обставини, суперечать приписам п. 4 ч. 2 ст. 459 КПК.

Таким чином, апеляційний суд, дійшов правильного висновку про те, що зазначені процесуальні рішення не є обставинами, що вже існували на момент набрання законної сили судовим рішенням, але не були відомі суду, хоча, якщо б були відомі, то могли суттєво вплинути на хід судового розгляду та на зміст судового рішення, що було винесене, тобто не є нововиявленими обставинами в розумінні ст. 459 КПК, у зв'язку з чим відсутні підстави для перегляду ухвали апеляційного суду від 10.11.2016 за нововиявленими обставинами.

Крім того, суд апеляційної інстанції проаналізувавши доводи заяви про перегляд за нововиявленими обставинами, зазначив, що в заяві прокурор не навів обставин, які мають значення для даного кримінального провадження, які не були відомі суду на час судового розгляду і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність ухвали апеляційного суду, а фактично ставив питання щодо обов'язковості врахування апеляційним судом висновків ВСУ щодо застосування норми права, що також не відповідає суті нововиявлених обставин, що зазначені в ч. 2 ст. 459 КПК.

Інших нововиявлених обставин, які відповідали б приписам ст. 459 КПК апеляційним судом встановлено не було.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 16.01.2019 у справі № 522/3524/16-к (провадження № 51-3530км18) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79298390>*

*Аналогічна позиція.*

*– ухвала ВС від 28.08.2019 у справі № 1-13/2005 (провадження № 51-510зно18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83925843>*

### **3.2.9. Незгода засудженого з прийнятим касаційним судом рішенням через наявне, на його думку, істотне порушення кримінального процесуального закону під час розгляду справи щодо нього та оспорювання ним допустимості доказів не є нововиявленою або виключною обставиною**

За ухвалою ВССУ від 11.10.2016 вирок місцевого суду від 13.11.2012 та ухвалу апеляційного суду від 01.03.2016 щодо ОСОБА\_1 залишено без зміни.

05.10.2020 до ВС надійшла заява засудженого ОСОБА\_1 про перегляд ухвали ВССУ від 11.10.2016 за нововиявленими та виключними обставинами, яку він вважає незаконною.

**Позиція ККС:** відмовлено у відкритті касаційного провадження.

**Обґрунтування позиції ККС:** як встановлено зі змісту заяв засудженого, він не погоджується з прийнятим ВССУ судовим рішенням, посилається на істотне порушення кримінального процесуального закону під час розгляду справи щодо нього, оспорує допустимість доказів та стверджує, що прийняте рішення суперечить практиці ЄСПЛ.

Разом з тим, зазначені в заявах ОСОБА\_1 обставини не є нововиявленими та виключними в розумінні положень частин 2, 3 ст. 459 КПК, ніяким чином не впливають на юридичну оцінку обставин, здійснену судом у судовому рішенні.

Судом не встановлено обставин суттєвого і неспростовного характеру, які б не були відомі суду на час судового розгляду під час ухвалення судового рішення і які самі собою або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність ухвали, що належить переглянути або були виключними обставинами, розгляд яких віднесено до компетенції ККС.

Відповідно до висновку ОП від 03.02.2020 у справі № 522/14170/17, положення ч. 2 ст. 464 КПК про те, що «суддя, суд вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами» слід розуміти як такі, що надають судді повноваження перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті.

Враховуючи викладене, Суд дійшов висновку, що обставини, на які посилається у заяві засуджений ОСОБА\_1 не є підставами для відкриття кримінального провадження за його заявою про перегляд ухвали ВССУ від 11.10.2016 за нововиявленими або виключними обставинами, а тому слід відмовити у відкритті кримінального провадження.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 09.10.2020 у справі № 1-2113/68/2012 (провадження № 51-5608зно18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92120486>*

### 3.2.10. Розгляд кримінального провадження касаційним судом без участі засудженого не є нововиявленою обставиною

**Обставини справи:** у своїй заяві ОСОБА\_1 порушує питання про перегляд за нововиявленими обставинами постанови ККС від 20.01.2020, якою було відмовлено у витребуванні кримінальної справи щодо нього.

**Позиція ККС:** заяву повернуто заявнику.

**Обґрунтування позиції ККС:** за змістом пунктів 4, 5 ч. 2 ст. 462 КПК, звертаючись з заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, особа, яка подає заяву, повинна вказати на обставини, що згідно з ч. 2 ст. 459 КПК визнаються нововиявленими, а також належним чином

обґрунтувати свої доводи щодо наявності відповідних обставин у кримінальному провадженні.

Проте вказаних приписів закону засуджений ОСОБА\_1 не виконав, оскільки у заяві не зазначено обставин, що згідно з ч. 2 ст. 459 КПК визнаються нововиявленими та могли би вплинути на судові рішення, але не були відомі та не могли бути відомі суду й засудженому під час розгляду справи ВС, а також доводів на підтвердження наявності відповідних обставин.

Як убачається зі змісту заяви ОСОБА\_1, нововиявленою обставиною він вважає розгляд справи ВС без його участі чим було порушено його право на захист. Однак відповідно до ч. 2 ст. 459 КПК вказана обставина не може вважатися нововиявленою, оскільки була відома суду на час розгляду справи. Разом із тим, належного обґрунтування наявності у справі нововиявлених обставин засуджений не навів.

Відповідно до ч. 3 ст. 464 КПК до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, яка не оформлена згідно з вимогами, передбаченими ст. 462 цього Кодексу, застосовуються правила ч. 3 ст. 429 КПК, тобто така заява підлягає поверненню.

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 02.03.2020 у справі № 185/3319/19 (провадження № 51-194зно20) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88016729>*

### **3.2.11. Зміна законодавства України, а також касаційний розгляд справи без участі захисника не є нововиявленою обставиною**

**Позиції судів:** за вироком обласного суду від 26.04.1999 ОСОБА\_1 засуджено за ст. 86-1, ст. 93 пунктами «б», «е», «г», ст. 42 КК 1960 року до смертної кари – розстрілу з конфіскацією всього майна, яке є його власністю, та штрафу в розмірі 150 гривень.

За ухвалою ВСУ від 09.09.1999 зазначений вирок за касаційною скаргою засудженого ОСОБА\_1 змінено, виключено застосування щодо нього примусового лікування від алкоголізму. В решті вирок щодо ОСОБА\_1 залишено без зміни.

06.05.2019 засуджений ОСОБА\_1 звернувся із заявою про перегляд ухвали ВСУ від 09.09.1999 за нововиявленими обставинами в порядку глави 34 КПК, яка ухвалою ВС від 17.05.2019 була повернута на підставі ст. 464 ч. 3, ст. 429 ч. 3 КПК як така, що подана із пропуском строку для її подачі, і він як особа, яка її подала, не порушував питання про його поновлення.

08.06.2019 засуджений ОСОБА\_1 повторно звернувся із відповідною заявою, одночасно подавши із нею клопотання про поновлення строку для її подачі. Обґрунтовує клопотання наявністю обставини, яка, на його думку, є нововиявленою та безумовною підставою для скасування постановленої щодо нього ухвали ВСУ.

**Позиція ККС:** відмовлено засудженому в поновленні строку подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. Заяву повернуто заявнику.

**Обґрунтування позиції ККС:** зі змісту клопотання засудженого ОСОБА\_1, як і зі змісту його заяви, вбачається, що нововиявленою обставиною він вважає те, що касаційний розгляд проведено за відсутності захисника, участь якого, на його думку, у даному кримінальному провадженні була обов'язковою, і така обставина не була відома суду під час касаційного розгляду.

Проте, така обставина (касаційний розгляд без участі захисника) існувала та була відома на час судового розгляду при ухваленні судового рішення судом касаційної інстанції.

Ухвала ВСУ від 09.09.1999 щодо ОСОБА\_1 була постановлена за правилами КПК 1960 р., положення якого на той час не вимагали обов'язкової участі захисника під час касаційного розгляду (ст. 45 КПК 1960 року «Обов'язкова участь захисника» та глава 30 КПК «Розгляд справи за касаційною скаргою і поданням»). Проте зміна законодавства не є обставиною, яка може визнаватися як нововиявленою та відповідно не може бути підставою для здійснення провадження за нововиявленими обставинами в порядку Глави 34 КПК 2012 р., як про це просить засуджений ОСОБА\_1.

Наявність такої обставини, як зміна законодавства та визнання обов'язкової участі захисника під час касаційного розгляду в окремих категоріях кримінальних проваджень, жодним чином не обґрунтовує поважність причини пропуску строку для подачі заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами більше ніж на 6 років, оскільки КПК 2012 р. набрав чинності 19.11.2012 р. і саме з цієї дати участь захисника під час касаційного розгляду стала обов'язковою у передбачених законом випадках.

Із вказаною заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами засуджений ОСОБА\_1 звернувся 08.06.2019 (відмітка на конверті), а з попередньою заявою 06.05.2019, тобто поза межами трьохмісячного строку для її подачі, передбаченого ст. 461 КПК.

Відповідно до ч. 4 ст. 461 КПК за наявності обставин, які підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами строками не обмежено.

Обставин, які підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, засуджений ОСОБА\_1 ні в заяві, ні в клопотанні не зазначає, а касаційний розгляд без участі захисника, на що посилається засуджений, не може підтверджувати його невинуватість або вказувати на вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення,

оскільки будь-яким чином не впливає на встановлені судами обставини вчинення злочинів, за які його засуджено. За таких обставин положення ч. 4 ст. 461 КПК у цьому випадку не можуть застосовуватися.

Процедура визначення строків для подання заяви безумовно має на меті забезпечити належне відправлення правосуддя і дотримання принципу правової визначеності. Під поважними причинами пропущення процесуального строку слід розуміти неможливість особи подати заяву у визначений законом строк у зв'язку з такими обставинами, які були чи об'єктивно є непереборними, тобто не залежать від волевиявлення особи, що подала заяву про перегляд судових рішень, пов'язані з дійсно істотними перешкодами чи труднощами, що унеможливили або ускладнили можливість своєчасного звернення до суду у визначений законом строк. Зазначені обставини мають бути підтверджені належними та допустимими доказами. Поважної причини, яка б перешкодила засудженому ОСОБА\_1 звернутися із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами у передбачений законом трьохмісячний строк, у клопотанні не наведено.

Враховуючи викладене, суд касаційної інстанції не знаходить підстав для поновлення засудженому строку на подачу заяви про перегляд ухвали ВСУ від 09.09.1999 щодо нього за нововиявленими обставинами з підстав та обставин, зазначених у клопотанні засудженого ОСОБА\_1

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 20.06.2019 у провадженні № 51-2492зно19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82499881>*

*Аналогічна правова позиція:*

– ухвала ВС від 21.08.2019 у провадженні № 51-2498зно18  
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83775468>

**3.2.12. Виключною, а не нововиявленою обставиною може визнаватися встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час розгляду та вирішення даної кримінальної справи, за умови наявності відповідного рішення**

**Обставини справи:** у своїй заяві ОСОБА\_2 порушив питання про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали ВСУ від 23.12.2004.

**Позиція ККС:** заяву повернуто заявнику.

**Обґрунтування позиції ККС:** так, засуджений ОСОБА\_2 раніше звертався до касаційного суду з аналогічною заявою, проте ухвалою від 01.08.2019 вказану заяву було повернуто у зв'язку з невідповідністю її вимогам ст. 462 КПК.

Повторна заява засудженого ОСОБА\_2 про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами вказаним вимогам кримінального процесуального закону також не відповідає.

В порушення вимог пунктів 4, 5 ч. 2 ст. 462 КПК у заяві не зазначено обставин, що згідно з ч. 2 ст. 459 КПК визнаються нововиявленими та могли вплинути на судові рішення, але не були відомі та не могли бути відомі суду й засудженому під час розгляду справи ВСУ, а також відсутні доводи на підтвердження наявності відповідних обставин.

Ураховуючи положення ч. 2 ст. 459 КПК, звертаючись з заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, особа, яка подає заяву, повинна вказати на обставини, що визнаються нововиявленими, та обґрунтувати свої доводи щодо наявності відповідних обставин у кримінальному провадженні.

Проте вказаних приписів закону засуджений ОСОБА\_2 не виконав. Зокрема, ОСОБА\_2 знову як на нововиявлену обставину послався на відмову ВСУ у призначенні йому захисника та відповідно здійснення 23.12.2004 касаційного розгляду без участі останнього. Однак згідно з вимогами ст. 459 КПК такі обставини не належать до нововиявлених, оскільки були відомі суду на час розгляду справи в касаційному порядку. При цьому, перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається.

Натомість, слід звернути увагу засудженого, що приводом для перегляду ухвали ВСУ від 23.12.2004 з викладених у його заяві підстав, в даному випадку, може слугувати встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час розгляду та вирішення даної кримінальної справи, за умови наявності відповідного рішення (провадження за виключними обставинами).

*Детальніше з текстом ухвали ВС від 21.08.2019 у провадженні № 51-2498зно18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83775468>*

#### 4. ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

##### 4.1. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами повинна містити не лише вказівку на ці обставини, а й обґрунтування їх наявності

**Обставини справи:** засуджений ОСОБА\_1 звернувся до касаційного суду із заявою про перегляд ухвали ВСУ від 13.12.2001 за нововиявленими обставинами. Свою вимогу обґрунтовував тим, що розгляд справи в суді касаційної інстанції відбувався без захисника, участь якого є обов'язковою і ця обставина, на його думку, тягне за собою обов'язкове скасування вищезазначеного судового рішення з призначенням нового розгляду в суді касаційної інстанції.

Ухвалою ВС від 06.06.2019 вказану заяву засудженого ОСОБА\_1 залишено без руху, оскільки вона не відповідала вимогам ст. 462 КПК, та надано п'ятнадцятиденний строк для усунення недоліків заяви. При цьому засудженому було роз'яснено, що у разі невиконання вимог ухвали протягом встановленого строку заява буде йому повернута. У межах визначеного ухвалою строку засуджений ОСОБА\_1 повторно звернувся до суду касаційної інстанції з заявою, проте наведених в ухвалі недоліків не усунув.

**Позиція ККС:** заяву повернуто заявнику.

**Обґрунтування позиції ККС:** в порушення п. 5 ч. 2 ст. 462 КПК заява засудженого ОСОБА\_1 не містить обґрунтування вимоги щодо скасування ухвали ВСУ з покликанням на обставини, що відповідно до ч. 2 ст. 459 КПК, є нововиявленими. Засуджений хоч і вказує на те, що, на його думку, існують обставини, які можуть бути визнані нововиявленими, проте не зазначає обґрунтування на підтвердження існування такої обставини, і за змістом заяви він висловлює незгоду з постановленою ухвалою ВСУ від 13.12.2001.

Також, викладена вимога засудженого ОСОБА\_1 не узгоджується з положеннями ст. 467 КПК, якою визначено, яке саме рішення має постановити суд за наслідками розгляду поданої заяви.

*Детальніше з тестом ухвали ВС від 26.06.2019 у справі № 2-80/2001 (провадження № 51-1930зно19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82669407>*

*Анвлогічні рішення:*

– ухвала ВС від 05.07.2019 у справі № 2-80/2001 (провадження № 51-1930зно19), детальніше з текстом якої можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82885400>

– ухвала ВС від 06.04.2018 у провадженні № 51-4738зно18, детальніше з текстом якої можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73219793>

**4.2. Апеляційний суд, приймаючи до розгляду заяву засудженого про перегляд вироку за нововиявленими обставинами, повинен керуватися вимогами, передбаченими у ст. 399 КПК, яка є процесуальною нормою, що застосовується при оскарженні рішень суду першої інстанції в апеляційному порядку. Оцінка апеляційним судом обставин, які засуджений вважає нововиявленими, одночасно з виявленням недоліків у заяві засудженого про перегляд вироку за нововиявленими обставинами, що стало підставою для повернення такої заяви особи, яка її подала, є передчасним та свідчить про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою місцевого суду засудженому ОСОБА\_1 відмовлено у задоволенні заяви про перегляд вироку обласного суду від 31.03.2000 за нововиявленими обставинами.

За ухвалою апеляційного суду від 21.07.2020 апеляційну скаргу ОСОБА\_1 на ухвалу суду першої інстанції повернуто особі, яка її подала на підставі п. 3 ч. 3

ст. 399 КПК з посиланням на те, що доводи, які зазначені в апеляційній скарзі, вже були предметом розгляду суду апеляційної інстанції.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду про повернення апеляційної скарги та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** розглянувши доводи засудженого ОСОБА\_1 щодо порушення судом апеляційної інстанції положень кримінального процесуального закону, що виразилося у поверненні апеляційним судом апеляційної скарги ОСОБА\_1, Суд вбачає їх обґрунтованими та такими, що знаходять своє підтвердження з наступних міркувань та на підставі ч. 2 ст. 467, ч. 3 ст. 399 КПК.

Як убачається з матеріалів провадження, приймаючи рішення про повернення апеляційної скарги засудженого ОСОБА\_1, апеляційний суд послався на положення п. 3 ч. 3 ст. 399 КПК, згідно з яким апеляційна скарга повертається, якщо вона не підлягає розгляду в цьому суді апеляційної інстанції, мотивуючи своє рішення тим, що доводи апелянта вже були предметом розгляду іншого апеляційного суду (рішення від 12.03.2014), а апеляційний суд не може піддавати ревізії попереднє рішення, ухвалене апеляційним судом.

За встановлених обставин колегія суддів дійшла висновку, що апеляційний суд на підставі ст. 399 КПК, яка є процесуальною нормою, що застосовується при оскарженні певних судових рішень суду першої інстанції в апеляційному порядку, вдався до перевірки наявності юридичного критерію для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами. Навівши в аспекті ст. 459 КПК недоліки апеляційної скарги, суддя дав оцінку обставинам, які засуджений позначив як нововиявлені, тобто передчасно вирішив ті питання, які повинні вирішуватися під час судового розгляду після відкриття провадження за нововиявленими обставинами. Так, встановивши що заява не оформлена згідно з вимогами, передбаченими ст. 462, ч. 2 ст. 459 КПК, суддя не застосував положення ч. 3 ст. 429 КПК, та за наявності підстав для залишення її без руху і надання строку на усунення недоліків, передчасно прийняв рішення про її повернення.

Таким чином, суддею апеляційного суду було допущено таке порушення вимог кримінального процесуального закону, яке відповідно до ч. 1 ст. 412 КПК слід визнати істотним, оскільки воно перешкодило суду належним чином забезпечити права та законні інтереси учасників кримінального провадження й ухвалити законне та обґрунтоване рішення.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 12.05.2021 у справі № 398/2312/16-к (провадження № 51-4071км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96933489>*

**4.3. Якщо суддя-доповідач апеляційного суду відкрив кримінальне провадження за нововиявленими обставинами за заявою особи, а в подальшому воно внаслідок**



ліквідації суду було передано до новоутвореного суду, то цей суд вправі вирішувати питання, які виникають на етапі відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами за правилами ст. 464 КПК

**Позиції судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:** за вироком місцевого суду від 08.11.2012 ОСОБА\_1 засуджено на підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів, передбачених ч. 3 ст. 27 та ч. 1 ст. 263, ч. 3 ст. 27 та ст. 348, ч. 3 ст. 27 та пунктами 1, 5, 6, 8, 11, 12 ч. 2 ст. 115 КК, до покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією майна.

За ухвалою апеляційного суду від 22.04.2013 вирок місцевого суду щодо ОСОБА\_1 залишив без зміни.

За ухвалою ВССУ від 13.02.2014 зазначені вище судові рішення змінено, виключено з них рішення судових інстанцій про засудження ОСОБА\_1 за п. 8 ч. 2 ст. 115 КК.

Суддя апеляційного суду Київської області ухвалою від 02.01.2018 на підставі ч. 2 ст. 464 КПК відкрив кримінальне провадження за заявою ОСОБА\_1 про перегляд ухвали Апеляційного суду Київської області від 22.04.2013 за нововиявленими обставинами.

У зв'язку з ліквідацією Апеляційного суду Київської області на підставі Указу Президента України від 29.12.2017 № 452/2017 «Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах» кримінальне провадження передано до Київського апеляційного суду.

Суддя-доповідач Київського апеляційного суду ухвалою від 11.10.2018, посилаючись на вимоги ч. 3 ст. 464 та ч. 3 ст. 429 КПК, заяву ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали апеляційного суду від 22.04.2013 повернув як таку, яку подано з пропуском строку, встановленого ч. 1 ст. 461 КПК, і питання про поновлення якого не порушено.

**Позиція ОП:** залишено без змін ухвалу апеляційного суду від 11.10.2018.

**Обґрунтування позиції ОП:** обґрунтовуючи процесуальну можливість розгляду питання про повернення скарги, суддя-доповідач вказав в ухвалі, що відповідно до засад, закріплених у ст. 319 КПК, у зв'язку зі зміною складу суду розгляд заяви розпочато спочатку – зі стадії відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами.

Вирішуючи питання, чи відповідає зазначене рішення апеляційного суду про повернення заяви ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали Апеляційного суду Київської області від 22.04.2013 вимогам кримінального процесуального закону, колегія суддів об'єднаної палати вважає за необхідне зазначити про таке.

За загальним правилом, відповідно до вимог ч. 1 ст. 319 КПК судовий розгляд у кримінальному провадженні повинен бути проведений в одному складі

суддів. Із цього правила передбачено виняток: у разі якщо суддя внаслідок певних причин, обставин (тривала хвороба, закінчення строку повноважень, звільнення з посади тощо) позбавлений можливості брати участь у судовому засіданні щодо розгляду справи, яка перебуває в провадженні суду, він має бути замінений іншим суддею, який визначається в порядку ч. 3 ст. 35 КПК. Після заміни судді судовий розгляд розпочинається спочатку. Таким чином, у правових ситуаціях, які регламентовані зазначеними положеннями ст. 319 КПК, внаслідок зміни складу суду не припиняють дію правовідносини, які виникли у зв'язку із здійсненням певним судом правосуддя у кримінальному провадженні, що розглядається.

Водночас з огляду на положення ч. 6 ст. 147 Закону України від 02.06.2016 № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» у разі ліквідації суду, що здійснює правосуддя на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (відповідних адміністративно-територіальних одиниць), та утворення нового суду, який забезпечує здійснення правосуддя на цій території, суд, що ліквідується, припиняє здійснення правосуддя.

Указом Президента України від 29.12.2017 № 452/2017 «Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах», зокрема, було ліквідовано Апеляційний суд Київської області та утворено Київський апеляційний суд в апеляційному окрузі, що включає Київську область і місто Київ, з місцезнаходженням у місті Києві. Це означає, що Апеляційний суд Київської області припинив здійснення правосуддя у справах, які перебували в його провадженні, утому числі й у відкритому ним кримінальному провадженні за заявою ОСОБА\_1 про перегляд ухвали цього суду від 22.04.2013 за нововиявленими обставинами.

У зв'язку з утворенням Київського апеляційного суду згадане кримінальне провадження було передано новоутвореному суду, який відповідно до вимог частин 2, 3 ст. 35 КПК здійснив відповідну реєстрацію матеріалів, що надійшли, в автоматизованій системі документообігу суду, визначив суддю-доповідача та склад колегії суддів для розгляду цього провадження.

Таким чином, у справі, що розглядається, фактично відбулася зміна складу суду, який відкрив кримінальне провадження за нововиявленими обставинами за заявою ОСОБА\_1, внаслідок ліквідації попереднього суду та утворення нового.

КПК не врегульовано питання порядку дій новоутвореного суду після передачі йому ліквідованим судом на розгляд заяви, за якою вже відкрито провадження за нововиявленими обставинами. Адже правовідносини, які виникли внаслідок подання заявником заяви до Апеляційного суду Київської області, припинили своє існування внаслідок ліквідації суду, до якого він звернувся в порядку ст. 463 КПК, що не передбачає для новоутвореного суду продовження певних процесуальних дій, розпочатих ліквідованим судом.

За правилами ч. 6 ст. 9 КПК, у випадках, коли положення КПК не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 КПК, до яких, зокрема, належать доступ до правосуддя та забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності.

Ураховуючи наведене, колегія суддів зазначає, що суддя-доповідач Київського апеляційного суду, отримавши заяву ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали Апеляційного суду Київської області від 22.04.2013, обґрунтовано розпочав свої дії з виконання вимог ст. 464 КПК – з етапу перевірки відповідності цієї заяви вимогам ст. 462 КПК та вирішення питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами.

**Висновок щодо застосування норми права.** Якщо суддя-доповідач апеляційного суду відкрив кримінальне провадження за нововиявленими обставинами за заявою особи, а в подальшому воно внаслідок ліквідації суду було передано до новоутвореного суду, то цей суд вправі вирішувати питання, які виникають на етапі відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами, за правилами ст. 464 КПК.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 25.11.2019 у справі №1-7/12 (провадження №51-1232кмо18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86070618>*

**4.4. Подання засудженим, який відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі, заяви про перегляд вироку стосовно нього за нововиявленими обставинами до суду не через адміністрацію виправної установи, а також відсутність будь-яких даних на підтвердження факту підписання та подання цієї заяви саме засудженим, є підставою для прийняття рішення про відмову у відкритті провадження за нововиявленими обставинами**

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за ухвалою місцевого суду відмовлено у відкритті провадження за заявою ОСОБА\_1 про перегляд за нововиявленими обставинами вироку цього суду від 08.11.2012. Суд установив, що засуджений ОСОБА\_1 відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі у виправній колонії. Проте заява від імені засудженого надійшла до суду не через адміністрацію цієї установи виконання покарань, як це встановлено положеннями ст. 113 КВК та ч. 1 розділу XII Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарання, затверджених наказом МЮ від 29.12.2014 № 2186/5. Недотримання правил відправлення кореспонденції засудженим викликало у суду сумнів у тому, що заяву від його імені підписано та подано саме ним.

Апеляційний суд ухвалу місцевого суду залишив без зміни.

**Позиція ККС:** залишено без змін ухвали місцевого та апеляційного судів.

**Обґрунтування позиції ККС:** як убачається з матеріалів справи, до місцевого суду надійшла заява про перегляд вироку цього суду від 08.11.2012, відповідно до якого ОСОБА\_1 засуджено до покарання у виді довічного позбавлення волі, яке він відбуває у виправній колонії.

При перевірці вказаної заяви встановлено, що вона не містить таких обов'язкових реквізитів як дата, прізвище, ім'я та по батькові (або ініціали) її автора, а ідентифікувати особу, яка відповідно до процесуального закону має право на звернення до суду, виключно за підписом не виявляється можливим.

Із системного аналізу положень глави 34 КПК убачається, що процесуальний закон стандартизує форму і структуру заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та містить імперативну вимогу про обов'язкову наявність елементів (реквізитів), що дають необхідну інформацію для вирішення судом питання про відкриття провадження за нововиявленими обставинами.

З огляду на відсутність будь-яких даних на підтвердження того, що саме ОСОБА\_1 підписав та подав до суду цю заяву, місцевий суд ухвалою відмовив у відкритті провадження за заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Під час апеляційного перегляду ухвали місцевого суду, суд апеляційної інстанції відхилив доводи сторони захисту про те, що ОСОБА\_1 міг передати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами як кореспонденцію захиснику під час побачення, оскільки жодних відомостей на підтвердження таких доводів суду не надано.

З такими висновками судів попередніх інстанцій колегія суддів погоджується, адже заяву подано за обставин, які не надавали суду можливості переконатися у правильності вказаних у ній даних щодо суб'єкта звернення, а тому рішення про відмову у відкритті провадження за вказаною заявою відповідає вимогам ч. 2 ст. 464 КПК.

Наведені засудженим у касаційній скарзі доводи про те, що місцевий суд повинен був застосувати положення ч. 3 ст. 464 КПК та надати йому строк для усунення недоліків є необґрунтованими, адже вказані правила застосовуються до заяви, не оформленої згідно з вимогами процесуального закону, лише тоді, коли до суду звернулася особа, якій законом надано таке право. У такому випадку, через неможливість ідентифікувати суб'єкта звернення як учасника даного кримінального провадження, суд був позбавлений змоги постановити ухвалу та надати строк для приведення поданої заяви відповідно до вимог КПК.

З огляду на викладене колегія суддів вважає, що немає безумовних підстав для скасування судових рішень.

*Детальніше з текстом постанови ВС від 22.10.2020 у справі № 1-7/12 (провадження № 51-1232км18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92483005>*

Аналіз судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо перегляду кримінальних проваджень за нововиявленими обставинами. Рішення, внесені до ЄДРСР за 2018 – липень 2021 року / упоряд. заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, канд. юрид. наук В. В. Щепоткіна, правове управління (III) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 60 с.

**Застереження:** видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн  
[fb.com/supremecourt.ua](https://fb.com/supremecourt.ua)  
[t.me/supremecourtua](https://t.me/supremecourtua)  
[@supremecourt\\_ua](https://supremecourt.ua)